

Simpel uagtsomhed

- En sammenligning mellem forsikringsretlig og erstatningsretlig praksis

Vejleder: Niels Vase

Nancy Olivia Ingleton

Stud. Cand. Merc. Jur., Aalborg Universitet

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1. Emnevalg	4
1.2. Problemformulering	5
1.3. Anvendte begreber	5
1.4. Metode	7
1.5. Kildekritik	7
1.6. Afgrænsning	8
1.7. Specialets opbygning	9
1.7.1. Begrundelsen for opstillingen	10
2. Den erstatningsretlige culpavurdering	11
2.1. Ansvarsgrundlag	11
2.1.1. Culpa	11
2.1.2. Objektivt ansvar	12
2.2. Skærpende momenter	12
2.2.1. Professionsansvar	12
2.2.2. Undladelser	13
2.2.3. Rådgiveransvar	13
2.3. Lempende momenter	13
2.3.1. Objektive ansvarsfrihedsgrunde	13
2.3.2. Samtykke og egen skyld	14
2.3.3. Børn, handicappede ol.	14
3. Ligheder og forskelle mellem forsikringsret og erstatningsret	15
3.1. Strafferet versus civilret	15
3.2. Civilret: Forsikringsret vs. erstatningsret - ligheder	16
3.3. Civilret: Forsikringsret versus erstatningsret - forskelle	17
4. Simple uagtsomhed	21
4.1. Den objektive målestok	21
4.2. FAL § 20, 1 pkt.	21
4.3. Kategorierne for culpa	22
4.4. Simple uagtsomhed	22
5. Domsanalyse	24
5.1. AK 65.984	24
5.2. FED2008.13	25
5.3. Sammenholdelse af AK65.984 og FED2008.13	28

5.4. FED2004.1855	29
5.5. FED2013.9	32
5.6. Sammenholdelse af FED2004.1855 og FED2013.9	33
5.7. AK80.868	35
5.8. U2001.614H	36
5.9. Sammenholdelse af AK80.868 og U2001.614H	38
5.10. AK83.978	39
5.11. AK50.450	42
5.12. Sammenholdelse af AK50.450 og AK83.978	43
5.13. Ankenævnskendelser vs. domme	45
6. Diskussion	46
6.1. Terminologien ”en så indlysende fare”	46
6.2. Overvejelse af kriterieopstilling for indlysende fare (grov uagtsomhed)	47
6.3. Opstilling af kriterier for ”en så indlysende fare”	49
6.3.1. Erstatningsretlig praksis	50
6.3.2. Forsikringsretlig praksis	51
6.3.3. Opsamling	54
6.4. ”En så indlysende fare” - simpel uagtsomhed vs. grov uagtsomhed	55
6.4.1. Forsikrings- og erstatningsdomme	55
6.4.2. Erstatningsdommene	56
6.4.3. Forsikringsdommene	56
6.5. Konklusion	57
6.5.1. Terminologien ”en så indlysende fare for skade”	57
6.5.2. De opsatte betingelser	57
7. Konklusion	58
<i>Forskel 1: Objektiv eller subjektiv vurdering</i>	58
<i>Forskel 2: Betingelse om ”burde viden”</i>	59
8. Perspektivering - Culpavurderingen	60
8.1. Hvad kan resultaterne anvendes til?	60
8.2. Hvad kan der evt. undersøges?	61
9. English Summary	62
10. Præjudikatværdi	63
11. Litteraturliste	66
11.1. Anvendte forkortelser	66

1. Indledning

Den forsikringsretlige praksis har altid haft udgangspunkt i en subjektiv culpavurdering, som indebar, at sikredes personlige individuelle omstændigheder blev taget i betragtning ved afgørelse og udmåling af straf. I modsætning til dette er der den erstatningsretlige vurdering, som tager udgangspunkt i, om adfærdsmønsteret for skadevolder på skadestidspunktet er en anerkendt handlemåde på handlingstidspunktet (før bonus pater familias)¹. Denne praksisforskel har igennem tiderne ændret sig² således, at praksis indenfor forsikringsret nu i det væsentligste stemmer overens med den objektive culpavurdering, der foretages indenfor erstatningsretten³. Dog er det anerkendt i retslitteraturen, at der stadigvæk er et enkelt punkt, hvorpå den forsikringsretlige culpavurdering adskiller sig fra den erstatningsretlige vurdering, og denne forskel består i, at en bedømmelse af simpel uagtsomhed er mildere i forsikringsretlig praksis end i erstatningsretlig praksis. Grunden til denne forskel er, at man som forsikrede (sikrede)⁴ har betalt en forsikringspræmie for at være beskyttet mod skade og dette medfører, at bedømmelsen i forsikringsretten derfor bliver mildere, end hvis der var tale om den samme bedømmelse indenfor erstatningsretten. Dog er en yderligere specificering af, hvad denne milde bedømmelse indebærer ikke anført og det syntes derfor relevant at klarlægge, hvad forskellen er imellem en hhv. erstatningsretlig vurdering og en forsikringsretlig vurdering af simpel uagtsomhed.

1.1. Emnevalg

Grunden til det valgte emne er, at der i litteraturen syntes at være en stor interesse i forholdet mellem grov uagtsomhed i forsikringsretlig forstand og grov uagtsomhed i erstatningsretlig forstand. Om simpel uagtsomhed vides alene, at overgangen fra simpel til grov uagtsomhed er senere i forsikringsretlig praksis sammenlignet med erstatningsretlig praksis, og at dette skyldes at forsikringsselskabet modtager vederlag for at overtage sikredes risiko for skade. Men en yderligere specificering af, hvad denne forskel indebærer er der ikke sket en

¹ Se afsnit 3.1 for en kort gennemgang af bonus pater familias og den nye målestok i erstatningsretten.

² Dette ændrede sig efter indførelse af begrebet ”en så indlysende fare” som blev indført i både forsikringsretlig og erstatningsretlig praksis i 1995.

³ Eyben, 2013, s. 49 og 59.

⁴ Som førnævnt er betegnelserne ”sikrede” og ”forsikrede” ikke altid med henvisning til den samme person, jf. afsnit 1.3, men i de analyserede domme i dette speciale er ”sikrede” og ”forsikrede” den samme person i forsikringsagerne.

yderligere afklaring af i retslitteraturen. Dette anses for en uklarhed, der er relevant og spændende at undersøge og derfor har jeg valgt at belyse denne uklarhed i mit speciale.

1.2. Problemformulering

Hermed vil der i specialet blive behandlet følgende problemstilling:

I hvilket omfang adskiller den forsikringsretlige praksis indenfor simpel uagtsom fremkaldelse af forsikringsbegivenheder sig fra den vurdering, der foretages i erstatningsretlig praksis af simpel uagtsomhed?

1.3. Anvendte begreber

Brand

For, at der er tale om en brand må der have foreligget en flammedannelse, jf. FAL § 79. Hvis der ikke er flammer, er det ikke en brandskade. Herefter er det yderligere en betingelse efter FAL § 79 og § 80, at flammedannelsen er sluppet løs. Flammer, der brænder inde i en brændeovn er ikke brand og skader som følge af dette vil ikke være omfattet af forsikringen.

Ovenstående definition har primært betydning ved klarlægning af skadesårsagen ved indboforsikringer. Ved brand på faste ejendomme har definitionen ikke så stor betydning, da et forsikringssselskab som udgangspunkt er ansvarlig for enhver pludselig skade, således at skader grundet en pludselig brand vil være omfattet af forsikringen.

Arnestedet

Når der henvises til arnestedet menes der det sted i den pågældende ejendom, hvor ilden opstår og udvikler sig til resten af ejendommen.

Brandteknisk undersøgelse

En brandteknisk undersøgelse er en undersøgelse af ulykkesstedet for branden, hvor det bl.a. undersøges om det kunne være de elektriske installationer, der havde kortsluttet og startet branden eller om det er andre omstændigheder, der kunne have udløst branden. Hertil kommer, at eksperterne i den brandtekniske undersøgelse ud fra brandskaderne fastlægger, hvor i ejendommen branden er opstået, og hvad der kunne have været den direkte årsag til branden.

Sikrede og forsikrede

I specialet vil der ske hyppig anvendelse af begrebet ”sikrede” i de forsikringsretlige domme og derfor anses det for relevant kort at gennemgå de to begreber ”sikrede” og ”forsikrede”, der også er relevante nøglebegreber indenfor forsikringsretten. I mange, men langt fra alle tilfælde, er disse to begreber betegnelsen for den samme person. Ved begrebet ”sikrede” henvises til den person, der er dækket af forsikringen. Ved begrebet ”forsikrede” henvises til den person, der har tegnet den pågældende forsikring. Et typisk tilfælde, hvor begreberne ”sikrede” og ”forsikrede” henviser til den samme person, er hvis forsikrede tegnet en indboforsikring og efterfølgende kommer til at ødelægge en af de forsikrede ting.

Et typisk tilfælde for, hvornår sikrede og forsikrede er to forskellige personer er, hvis der er tegnet en motorkøretøjsansvarsforsikring. Den der tegner den pågældende forsikring er ”forsikrede” imens ”sikrede” er den, der dækkes af forsikringen dvs. den, der er skadelidte. Der kan ske identifikation mellem sikrede og forsikrede således, at forsikredes grove uagtsomhed kan medføre, at sikredes erstatningskrav hos forsikringsselskabet bortfalder. Dette vil som hovedregel kun ske, hvis forsikrede er ægtfælle til sikrede eller sikrede er en arbejdstager, der skal påse sikkerheden på vegne af arbejdsgiver, der er forsikrede⁵.

Skadelidte og skadevolder

Der vil i afhandlingen ske hyppig anvendelse af begrebet ”skadevolder” i de erstatningsretlige domme og derfor er det relevant at fastlægge hvem der hhv. ”skadevolder” og ”skadelidte”. Når man henviser til ”skadevolder” er han/hun den, der formodes at være skyld i, at et tab forårsages hos skadelidte enten i form af tab af skadelidtes ting eller ved skade af skadelidtes person. Det er alene et krav, at den skade som skadevolder forvolder kan opgøres økonomisk og er dette tilfældet kan man lægge sag an mod skadevolder i tilfælde af tab. ”Skadelidte” er den part, der har lidt et tab som følge af skadevolders uagtsomhed og som derfor kræver erstatning fra skadevolder, for det tab han/hun har forårsaget hos skadelidte.

Dissens

Når der i dommene refereres til, at der er dissens betyder det, at en eller flere dommere (mindretallet) er uenige med flertallet om udfaldet af dommen. Oftest vil den dissenterende

⁵ Om identifikation mellem arbejdsgiver og arbejdstager - se afsnit 3.3.

dommers mening være anført i dommens konklusion med begrundelsen overfor flertallets overvejelser for udfaldet.

1.4. Metode

I specialet udføres en komparativ analyse, hvor der sker en sammenligning mellem den forsikringsretlige vurdering af simpel uagtsomhed med den erstatningsretlige vurdering af simpel uagtsomhed. Der vil derfor til brug for afklaring af den opsatte problemstilling ske anvendelse af den retsdogmatiske metode (de lege lata). Anvendelse af den retsdogmatiske metode indebærer, at man beskriver, fortolker og systematiserer gældende ret, for derigennem at opnå et retvisende billede af retsstillingen på det område man undersøger. Den primære kilde til afhandlingen vil være de danske domstoles praksis og ankenævnets praksis for vurdering af culpa i forsikringsretlig hhv. erstatningsretlig forstand. Der vil desuden ske inddragelse af forsikringsretlig og erstatningsretlig retslitteratur i det omfang, dette anses for at være relevant. Ligeledes vil udvalgte bestemmelser i forsikringsaftaleloven (herefter FAL) og erstatningsansvarsloven (herefter EAL) blive inddraget i fremstillingen, når dette anses for at være af relevans.

Man kan ved en analyse lave en statisk eller en dynamisk fremstilling af en problemstilling. En statisk fremstilling indebærer, at man alene laver en analyse af den gældende ret på et bestemt retsområde. En dynamisk fremstilling er, hvor man laver en sammenligning mellem ældre ret og gældende ret på samme retsområde for at se, hvad forskellen er og hvordan praksis har udviklet sig over tiden. I dette speciale vil der ske primær anvendelse af den statiske fremstilling, da dette må være den fremstillingsmetode, der er mest relevant til at løse den opsatte problemstilling. Der foretages derfor en analyse af gældende praksis for vurdering af simpel uagtsomhed i erstatningsretlig hhv. forsikringsretlig forstand. Den gældende praksis på de to retsområder sammenholdes med hinanden for derved, at klarlægge forskellene i praksis på retsområderne. I diskussionen vil der ske en delvis dynamisk fremstilling, hvor der vil blive redegjort for, hvordan praksis har ændret sig efter indførslen af terminologien ”en så indlysende fare” indenfor forsikringsretlig og erstatningsretlig praksis.

1.5. Kildekritik

Jeg har vurderet, om de anvendte kilder i afhandlingen er troværdige. En troværdig kilde er kendetegnet ved at være baseret på fakta; dvs. den kan verificeres ved at foretage en

undersøgelse af den gældende praksis på retsområdet. Dette er derfor kendetegnene for de anvendte kilder.

Dommene er blevet udvalgt med henblik på at være så repræsentative som muligt. Ved udvælgelsen har der specielt været fokus på dommenes alder (da det er en undersøgelse af gældende ret) såvel som der har været fokus på, at dommene repræsenterer domstolenes praksis så bredt som muligt indenfor emnets afgrænsning.

1.6. Afgrænsning

Generelt

Specialet handler om, hvordan praksis i forsikringsretten vedrørende simpel uagtsomhed adskiller sig fra den erstatningsretlige praksis om simpel uagtsomhed. I specialet vil genstand for analyse være culpa med ligefrem bevisbyrde. Fremstillingen er komparativ og jeg vil på baggrund af nogle udvalgte domme søge at konkludere, hvad forskellen er mellem den forsikringsretlige og erstatningsretlige praksis for simpel uagtsomhed. Der vil blive inddraget relevante lovgivninger i det omfang dette anses for at være nødvendigt for at belyse den problemstilling, der behandles i specialet. I afhandlingen behandles alene forskellen mellem den forsikringsretlige og erstatningsretlige culpavurdering. Der vil være primært fokus på praksis i forsikringsretten og dennes statiske og dynamiske udvikling over tid. Dette betyder, at det er den forsikringsretlige vinkel, der er fokus på og ikke den erstatningsretlige.

Emnet

Emnet er afgrænset til alene at omhandle bygningsbrande (herunder bygninger som primært er forsikringsdækket af en ejendomsforsikring), og kendetegnet for dommene vil derfor være, at dele af ejendomme er brændt ned grundet sikredes eller skadevolders uagtsomhed. Branden behøver ikke nødvendigvis at være udbrudt i selve ejendommen, men kan også være udbrudt i f.eks. en bil, der medfører, at ilden breder sig til dele af ejendommen. Brandene vil alene omfatte skader på ejendomme eller indbo og der vil derfor ikke medtages sager, hvor mennesker kommer til skade.

Domme

De domme, der er anvendt i specialet, vil være kendetegnet ved, at de erstatningsretlige domme vil være regresssager, hvor forsikringsselskabet efter udbetaling kræver regres fra

tredjemand med påstand om vedkommendes grove uagtsomhed ved fremkaldelse af forsikringsbegivenheden. Dommene vil både dække sager om skadevolders simple uagtsomhed såvel som sager om skadevolders grove uagtsomhed. De forsikringsretlige domme eller kendelser vil være kendetegnet ved, at sikrede har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved simpel eller grov uagtsomhed, og at forsikringsselskabet derfor enten pålægges at udbetale fuld eller delvis erstatningssum til sikrede.

Dommene (og kendelserne) vil alene omhandle bygningsbrande, herunder privatpersoner, der ved simpel eller grov uagtsomhed forårsager bygningsbrandene. Dommene vil derimod ikke omhandle forskellen mellem den forsikringsretlige og erstatningsretlige vurdering af børns simple uagtsomhed.

1.7. Specialets opbygning

Specialet er opbygget således, at den starter med et teoriafsnit, der først gennemgår den erstatningsretlige culpavurdering samt de skærpende eller lempende forhold ved denne. Herefter følger en teoretisk gennemgang af forskellene mellem strafferetten og civilretten og efterfølgende lighederne og forskellene mellem forsikringsret og erstatningsret. Dette følges af endnu et teoretisk afsnit om simpel uagtsomhed i henholdsvis forsikringsretlig og erstatningsretlig forstand. Efter disse teoretiske afsnit er der en opstilling af de domme og kendelser, der er udvalgt til at være genstand for analyse. Disse analyseres for at fastlægge domstolenes (og forsikringsankenævnets) praksis, hvorved praksisforskellen mellem hhv. forsikringsret og erstatningsret bliver klarlagt.

Analysen følges af en diskussion af hvordan praksis har ændret sig efter indførelsen af terminologien "*en så indlysende fare*" og der vil i diskussionen søges opstillet nogle kriterier for, hvornår der foreligger en indlysende fare for skade (og dermed grov uagtsomhed fra sikredes eller skadevolders side). Dernæst følger en konklusionen, der på baggrund af analysen og diskussionen vil konkludere, hvilke forskelle, der umiddelbart må konstateres i praksisudøvelsen hos domstolene og ankenævnet for simpel uagtsomhed indenfor hhv. forsikringsret og erstatningsret. Herefter følger en perspektivering, hvor det vil søges at diskutere hvad afhandlingens resultater kan anvendes til i fremtiden og hvilke emner, der kunne være relevante at undersøge i tilknytning til specialet. Herefter følger et engelsk summary og en vurdering af de anvendte dommes præjudikatværdi.

1.7.1. Begrundelsen for opstillingen

Begrundelsen for den valgte opstilling af teori afsnittene i specialet er, at jeg har søgt at indsætte de pågældende afsnit således, at de giver læseren en forståelse for det emne, der er behandlet i specialet samtidigt med, at jeg har udvalgt de pågældende emner således, at den teoretiske baggrundsforståelse er på plads inden læseren når analysen. Herudover er opstillingen fokuseret på at gennemgå den bredeste baggrundsteori først, hvorefter jeg snævrer den teoretiske gennemgang mere og mere ind til hvad specialet omhandler.

I forhold til analysen har jeg opstillet afgørelserne således, at der først gennemgås en forsikringsdom eller kendelse (krav mod sikrede) og efterfølgende en erstatningsdom (krav mod tredjemand). I de individuelle analyser laves der en bred analyse af dommen eller kendelsen med dens vigtigste pointer. Efterfølgende sammenholdes de udvalgte domme eller kendelser to af gangen, hvorved der sker en nærmere analyse af forskellene i de opstillede afgørelser. Den valgte opstilling anses for at være relevant, da den individuelle analyse demonstrerer min juridiske færdighed i at analysere domme og udtrække relevante punkter i dommen/kendelsen, hvorefter sammenholdelsen af dommene/kendelserne demonstrerer min forståelse af at bearbejde individuelle analyser og sammenholde to retsområder med hinanden.

I diskussionen behandles terminologien ”en så indlysende fare”. Begrundelsen for det valgte emne er, at fortolkningen af terminologien ”en så indlysende fare” hænger uløseligt sammen med praksis om hvornår der foreligger simpel eller grov uagtsomhed indenfor hhv. forsikringsretlig og erstatningsretlig praksis. Herudover adskiller emnet sig lidt fra analysen, hvilket giver specialet en ny dimension, såvel som det giver en ny vinkel på den allerede færdiggjorte analyse. Ideen med diskussionen har været at give specialet et frisk pust igennem en ny, men ikke mindre relevant vinkel i diskussionen.

2. Den erstatningsretlige culpavurdering

I nærværende fremstilling er det praksis for culpa med ligefrem bevisbyrde, der er genstand for analyse. Indenfor erstatningsretten er der dog i alt to ansvarsgrundlag; culpa og objektivt ansvar, som i det følgende afsnit vil blive gennemgået. Herudover er der nogle objektive momenter i den erstatningsretlige vurdering, der kan skærpe eller mildne en culpavurdering. Disse forhold vil også blive omtalt i afsnittet. Formålet med afsnittet, er at give læseren et helhedsbillede af den erstatningsretlige culpavurdering og den baggrund, der ligger bag.

2.1. Ansvarsgrundlag

2.1.1. Culpa⁶

Culpa med ligefrem bevisbyrde

Ved anvendelse af det almindelige culpaansvar er udgangspunktet, at skadelidte overfor retten skal bevise, at skadevolder har handlet uagtsomt og, at skadevolder igennem hans manglende årvågenhed har påført skadelidte et tab. Hvis skadevolder mener, at hans handlemåde var nødvendig eller der er omstændigheder, der retfærdiggør hans optræden, er det skadevolder, der har bevisbyrden for dette. Dette udgangspunkt kaldes culpa med ligefrem bevisbyrde. Det skal yderligere nævnes, at ved culpa med ligefrem bevisbyrde har domstolen som et skærpet forhold mulighed for at slække på beviskravene til skadelidte, således at der skal mindre til, for at skadelidte har bevist, at et culpøst forhold fra skadevolders side foreligger.

Præsumptionsansvar: Culpa med omvendt bevisbyrde

Udover culpa med ligefrem bevisbyrde er der et skærpet culpaansvar, der kaldes culpa med omvendt bevisbyrde (præsumptionsansvar). Dette skærpede culpaansvar indebærer, at det ikke er skadelidte, men skadevolder, der skal bevise overfor retten, at han (evt. dem han er ansvarlig for, jf. arbejdsgiveransvar) ikke har handlet culpøst. Dette skærpede culpaansvar pålægges enten igennem lovgivning, f.eks. stærkstrømslovgivningen, eller kan pålægges af domstolen i konkrete tilfælde, jf. f.eks. 1995.550H. Specielt ses det, at der af domstolen anvendes en metode, hvor skadelidte først fører bevis for skadevolders skyld uden at skulle føre fuldt bevis for dette, hvorefter skadevolder skal kunne modbevise denne formodning om culpa, jf. f.eks. U2006.386Ø.

⁶ Lærebog i erstatningsret s. 97-98

2.1.2. Objektivt ansvar⁷

Det strengeste ansvar, der kan pålægges en skadevolder er objektivt ansvar. Objektivt ansvar er pålagt skadevolder på visse lovområder, f.eks. har billister objektivt ansvar overfor de skader deres køretøj måtte forvolde, jf. færdselslovens § 101 og hundeejere har ligeledes objektivt ansvar for den skade deres hunde måtte forårsage, jf. hundelovens § 8. At skadevolder pålægges objektivt ansvar indebærer, at skadevolder som udgangspunkt er fuldt ud erstatningsansvarlig for en skade, uanset om han har haft skyld i skaden eller ej. Det eneste forhold som skadelidte skal bevise er, at et forhold som skadevolder er objektivt ansvarlig for, er indtrådt. Dette udgangspunkt fraviges ved skadelidtes egen skyld. Hvis skadelidte selv har handlet så groft uagtsomt eller forsætligt, at denne har skyld i begivenhedens indtræden sker der forholdsmæssig nedsættelse af skadevolders erstatning til skadelidte.

2.2. Skærpende momenter

I dette underafsnit vil der ske en opstilling af de momenter, der kan skærpe en culpavurdering, som foretages i erstatningsretlig forstand.

2.2.1. Professionsansvar⁸

En skærpelse af culpavurderingen sker ved pålægning af professionsansvar. Man kan pålægges professionsansvar, hvis man handler som professionel indenfor sit erhverv (f.eks. tandlæger, håndværker ol.). Professionsansvaret er et skærpet ansvar. Generelt er det et krav, at der er udøvet forsvarlig professionsudøvelse iht. branchens normer og standarder før, at det kan anerkendes, at man ikke har handlet uagtsomt. Ansvarsnormen vurderes som værende den pligt en professionsudøver har for, at præstere en indsats, der lever op til de krav man med rette kan forvente af en professionel indenfor det pågældende område. I vurderingen af hvad man med rette kan forvente af en professionsudøver indenfor dette felt, vil der blive lagt vægt på branchekutymer og om professionsudøveren har handlet i overensstemmelse med ”god skik” indenfor den pågældende branche. Hvis dette ikke er tilfældet, er det som hovedregel ensbetydende med, at der er handlet culpøst, jf. U2002.1444 H (se dog også U1989.155V, hvor sædvanlig fremgangsmåde ikke var nok til at fritage for ansvar). Hvis en

⁷ Lærebog i erstatningsret s. 138-141

⁸ Lærebog i erstatningsret s. 88-91

ikke-professionel udgiver sig for at være professionel, må vedkommende regne med tillige at blive vurderet efter samme målestok som øvrige professionelle indenfor samme branche.

2.2.2. Undladelser⁹

Som udgangspunkt kan man som udenforstående ikke pålægges ansvar for undladt indgriben i en farlig situation. Dette udgangspunkt forudsætter, at man ikke har forudgående forbindelse til den pågældende farlige situation, men at man alene er vidne til situationen. Hvis man i stedet selv er skyld i fremkaldelsen af den farlige situation, foreligger der ikke nogen undladelse i erstatningsretlig forstand og der vil derfor være skærpet ansvar for manglen på handling.

2.2.3. Rådgiveransvar¹⁰

Rådgiveransvaret adskiller sig fra professionsansvaret ved, at rådgiveransvaret er mere bredt og ikke kun omfatter de traditionelle aktører, men også institutioner, der reklamerer med rådgivning samt pengeinstitutters rådgivning. Ansvarsnormen er den samme, dvs. rådgiveren skal præstere en god faglig indsats og hvis rådgiveren ikke har mulighed for at rådgive grundet manglende ekspertise indenfor et adspurgt område, skal rådgiveren informere kunden om den manglende ekspertise og henvise denne til en anden rådgiver. Gør rådgiveren ikke dette kan denne blive erstatningsansvarlig for det tab vedkommende måtte forårsage grunden den mangelfulde rådgivning, jf. U2002.1444H.

2.3. Lempende momenter¹¹

Der er visse omstændigheder, der kan medføre, at skadevolder på trods af sin skadevoldende opførsel alligevel ikke skal betale fuld erstatning til skadelidte. Der er flere lempende momenter end de nævnte, men der sker alene opregning af de vigtigste formildende momenter i dette underafsnit.

2.3.1. Objektive ansvarsfrihedsgrunde

En af disse omstændigheder kan bestå i, at skadevolder kan have handlet i nødværge, nødret eller negotium gestio (uanmodet forretningsførelse). I så fald skal skadevolders (eller

⁹ Lærebog i erstatningsret s. 45-46

¹⁰ Lærebog i erstatningsret s. 90-92

¹¹ Lærebog i erstatningsret s. 88 ff.

skadelidtes ved mangel på forsikring hos skadevolder) forsikringselskab bære tabet, der opstod i forbindelse med at skadevolder har handlet i nødværge, nødret eller negotium gestio.

2.3.2. Samtykke og egen skyld

Endnu en omstændighed, der kan medføre nedsat erstatningsudbetaling til skadelidte, er hvis skadelidte selv har givet samtykke til, at skadevolder udfører den skadevoldende handling. I så fald vil der ske hel eller delvis bortfald af ansvar. Samtykket kan være såvel stiltiende som udtrykkeligt; herunder kan skadelidte have handlet på en quasikontraktuel konkludent handlemåde, så skadelidte igennem sin handlemåde giver udtryk for, at der er givet samtykke til skadevolders handling. Det kan ligeledes medføre nedsat erstatningsudbetaling til skadelidte, hvis der foreligger egen skyld fra skadelidtes side.

2.3.3. Børn, handicappede ol.

I uagtsomhedsbedømmelsen har det også betydning, hvis skadevolder opfylder nogle af de lempelseskriterier, der er anført i EAL § 24. Dette er ikke kun i henhold til selve udmåling af erstatning, men også i selve culpavurderingen i forhold til vurderingen af skadevolders egen skyld, hvis skadevolder selv kommer til skade, jf. eksempelvis U1958.638Ø. Yderligere om disse kriterier se afsnit 3.3.5.

3. Ligheder og forskelle mellem forsikringsret og erstatningsret

Det følgende afsnit er en opstilling af de overordnede forskelle mellem strafferetten og civilretten. Dernæst følger en opstilling af de ligheder og forskelle, der er ved domstolenes culpavurderinger i hhv. forsikringsretlig og erstatningsretlig praksis. Opstillingen af lighederne og forskellene mellem forsikringsretlig og erstatningsretlig praksis er på ingen måde udtømmende, men søger at give et billede af, hvor forskellige de to retsområder egentligt er.

3.1. Strafferet versus civilret¹²

Strafferetten adskiller sig fra civilretten ved, at bevisbyrden er tungere indenfor strafferetten end den er indenfor det civilretlige retsområde. Derudover gælder det indenfor den almene strafferet, at skadevolder kun kan straffes i det omfang vedkommende har handlet forsætligt. Dette gælder, medmindre skadevolder tillige har overtrådt en speciallovgivning, da en sådan overtrædelse kan straffe forsæt såvel som grov uagtsomhed. Indenfor civilretten kan både forsæt og (grov) uagtsomhed straffes.

Da strafferetten og civilretten er to forskellige retsområder sker det ofte, at skadevolder udfører en handling, der både skal straffes efter strafferetten, såvel som efter civilretten. F.eks. kan dette være tilfældet, hvis sikrede udøver assurancesvig (overtrædelse af forsikringsretten), der i strafferetlig terminologi kaldes bedrageri (overtrædelse af strafferetten). Grundet det faktum, at strafferetten har en højere bevisbyrde vil en fældende dom i en strafferetlig sag have høj bevismæssig vægt i en civilretlig sag, imens en frifindelse i en strafferetlig sag ikke vil have særlig bevismæssig vægt, da frifindelsen kan skyldes, at modparten ikke kunne løfte den tunge bevisbyrde indenfor strafferetten. På samme måde vil en civilretlig afgørelse ikke have bevismæssig betydning for en verserende straffesag, da bevisbyrden indenfor strafferetten som førnævnt er sværere at løfte end bevisbyrden indenfor civilretten¹³.

Dog må det bemærkes, at en bøde afgivet i strafferetlig henseende ikke har nogen stærk bevismæssig betydning i civilretlig forstand. Alene en fældende dom indenfor strafferetten har en stor bevismæssig betydning i en civilretlig sag om samme lovovertrædelse.

¹² Jønsson, 2012, s. 326-327

¹³ Jønsson, 2012, s. 292.

3.2. Civilret: Forsikringsret vs. erstatningsret - ligheder

3.2.1. Kategorisering – grov uagtsomhed vs. simpel uagtsomhed

Handlingen der er til bedømmelse, kan kategoriseres indenfor ét af følgende 4 kategorier; forsæt, grov uagtsomhed, simpel uagtsomhed og hændelige begivenheder. Ved en culpavurdering vurderes det, om der er handlet forsættligt eller med så stor grad af uagtsomhed, at handlingen skal straffes. Hvor skillelinjen går mellem grov og simpel uagtsomhed er uafklaret og det er derfor svært at adskille den ene fra den anden, men som udgangspunkt gælder det, at grov uagtsomhed ligger tættest op af kategorien forsæt, hvor simpel uagtsomhed ligger tættest op af kategorien hændelige begivenheder¹⁴. Culpabetragtningen er udviklet på ulovbestemt grundlag og er derfor kun baseret på domstolenes retspraksis.

3.2.2. Culpavurderingen

Før indførelsen af begrebet ”en så indlysende fare”¹⁵ var der en forskel mellem den forsikringsretlige og erstatningsretlige culpavurdering. Denne bestod i, at de forsikringsretlige culpavurderinger i praksis lagde større vægt på subjektive momenter i den culparetlige vurdering, hvor man indenfor erstatningsretten alene lagde vægt på en objektiv vurdering af, hvordan den fornuftige rationelle person ville have handlet i den pågældende situation. Der er dog udbredt enighed i retslitteraturen om, at denne tendens er forsvundet og, at den forsikringsretlige culpavurdering af kategorierne hændelige begivenheder, grov uagtsomhed og forsæt nu svarer til den objektive vurdering, der foretages indenfor erstatningsretten. Vurderingerne adskiller sig først fra hinanden, når et tilfælde skal kategoriseres under simpel uagtsomhed, hvor grænsen til grov uagtsomhed nås senere indenfor forsikringsretten end indenfor erstatningsretten¹⁶.

3.2.3. Betingelser for culpa

Der er nogle kumulative fælles betingelser, der skal være opfyldt for, at man kan anses for at have handlet culpøst i erstatningsretlig og forsikringsretlig forstand. Betingelserne er følgende: 1) Der skal være lidt et tab, som har en kapitalværdi – altså et tab som kan opgøres

¹⁴ Jønsson, 2012, s. 313

¹⁵ Som jo blev indført i 1995 af Højesteret.

¹⁶ Jønsson, 2012, s. 332.

i penge (dvs. affektionsværdi erstattes ikke), 2) Der er krav om kausalitet (årsagsforbindelse) mellem den skade, der er sket og den handling, som er udøvet af skadevolder eller sikrede, 3) Der er krav om adækvans (påregnelighed) dvs. at den indtrådte skade skal være en påregnelig følge af den begivenhed, der udløste skaden, 4) Der må ikke foreligge en objektiv ansvarsfritagelsesgrund og 5) der må ikke være en forsikring, der dækker tingen hos skadelidte eller sikrede, da denne i så fald dækker skaden og skadevolders eller forsikredes ansvar bortfalder i det omfang forsikringen dækker.

3.2.4. Undladelser

Indenfor erstatningsretten er det udgangspunktet, at en undladelse af indgriben i en farlig situation ikke er strafbar, medmindre man selv har fremkaldt begivenheden. I forsikringsretten er dette også udgangspunktet, da der ved fremkaldelse af en forsikringsbegivenhed er krav om, at sikrede skal sørge at afværge skaden eller minimere skadens omfang, hvis dette er muligt. En undladelse af dette vil medføre, at man ikke får udbetalt erstatning for den yderligere skade, der er indtruffet grundet ens undladelse af at foretage afværgeforanstaltninger selvom det var muligt.

3.2.5. Lempelse

Indenfor erstatningsretten og forsikringsretten er lempelseskategorierne også i det væsentligste ens. Det er altså de samme kategorier indenfor retsområderne, der udløser enten lempelse i skadevolders erstatningsgrundlag eller, at forsikringsselskabet skal bære omkostningerne udløst af forsikringsbegivenheden¹⁷. Yderligere om dette henvises til det næste afsnit om forskellene mellem forsikringsret og erstatningsret.

3.3. Civilret: Forsikringsret versus erstatningsret - forskelle

3.3.1. Følger

Det er udgangspunktet indenfor erstatningsret, at man bliver erstatningsansvarlig for det tab man måtte forårsage, så længe følgen er påregnelig, jf. det erstatningsretlige princip om casus mixtum cum culpa. Dette er dog ikke helt tilfældet i forsikringsret, hvor udgangspunktet er, at forsikringsselskabet kun kan tilbageholde den del af forsikringssummen, der vedrører de skader, som sikrede havde haft forsæt til at fremkalde. I vurderingen af hvorvidt sikrede havde forsæt til fremkaldelse af forsikringsbegivenheden, har ankenævnet udviklet en

¹⁷ Jønsson, 2012, s. 351 og Eyben, 2007, s. 94-95 og s. 99-100

praksis, hvor der i nyere domme lægges vægt på, om sikrede kunne påregne, at der var nærliggende fare for den pågældende følgeskade. Hvis dette er tilfældet, var der forsæt til at fremkalde forsikringsbegivenheden og selskabet skal ikke dække følgeskaden, jf. eksempelvis AK70.125¹⁸.

3.3.2. Bevisbyrden

Endnu en forskel, der er værd at notere er, at bevisbyrden indenfor forsikringsretten er streng ved fremkaldelse af en forsikringsbegivenhed i forhold til bevisbyrden indenfor erstatningsretten. Dette ses igennem den forsikringsretlige praksis, der viser en tendens til, at der ikke bare kræves almindeligt sandsynlighedsbevis, men overvejende sandsynlighedsbevis for, at sikrede har handlet forsætligt. Også ved forsikringssselskabets påstand om sikredes grove uagtsomhed, er der høje krav til bevis, og opfylder beviserne ikke disse betingelser erklærer domstolen, at der grundet manglende bevis må konkluderes, at sikrede ikke har handlet groft uagtsomt, jf. f.eks. dommen U413/2007H. Indenfor sager om ulykkesforsikringer stilles der specielt strenge krav til bevisførelsen, hvor Højesteret i sagerne U2000.197H og U1999.1709H anså det for værende bevist, at sikrede ud over ”*enhver rimelig tvivl*” havde fremkaldt forsikringsbegivenheden forsætligt¹⁹.

3.3.3. Fordeling af bevisbyrden

I erstatningsretten anses de to involverede parter, der står overfor hinanden (privat mod privat eller virksomhed mod virksomhed) som værende ligeværdige. Den erstatningsretlige lovgivning tildeler ikke nogle af parterne større ansvar end modparten, men søger at fordele ansvaret, efter hvor skylden ligger, da parterne anses som værende lige svage (medmindre en privat står overfor et offentligt organ/virksomhed). Dette gør sig ikke gældende i forsikringsretten, da der her er en stærk part og en svag part involveret. Forsikringsrettens lovgivning tager hensyn til statusforskellen hos de to parter, hvilket kommer til udtryk ved, at der er højere beviskrav til forsikringsselskabet i forhold til de tilfælde, hvor sikrede skal bevise en forsikringsbegivenheds indtræden og det tab denne har medført. Der er kun få tilfælde, hvor der er højt beviskrav til sikrede f.eks. hvis sikrede påstår, at der er stjålet dyre ting fra dennes husstand eller hvis forsikringsselskabet har løftet bevisbyrden for sikredes forsætlige eller grove uagtsomme fremkaldelse af forsikringsbegivenheden og sikrede skal

¹⁸ Jønsson, 2012, s. 294-297.

¹⁹ Jønsson, 2012, s. 292.

modbevise dette.

At der er denne forfordeling af et evt. tab er logisk, da forsikrings-selskabet som professionel er større og økonomisk bedre kan klare et tab end sikrede og derfor er kravene til bevis også tilsvarende højere til forsikrings-selskabet end til sikrede. Herudover tager forsikrings-selskabet sig netop betalt for at dække den risiko, som sikrede har, så det må kun være rimeligt, at det er denne, der skal bære et evt. økonomisk tab ved manglende bevis for sikredes forsætlige eller uagtsomme fremkaldelse af en forsikringsbegivenhed. I erstatningsretten er udgangspunktet, at bevisbyrden er den samme for alle, men objektive forhold f.eks. at der er pålagt præsumptionsansvar (omvendt bevisbyrde), objektivt ansvar, professionsansvar eller rådgiveransvar kan gøre, at bevisbyrden bliver strengere indenfor erstatningsretten.

3.3.4. Arbejdsgiveransvar

Forsikringsretten adskiller sig fra erstatningsretten ved, at der i erstatningsretten er et udgangspunkt om principalansvar, hvor hovedreglen er, at arbejdsgiver er ansvarlig for den skade som arbejdstager måtte forårsage, så længe der 1) er et ansættelsesforhold, 2) handlingen er udført under arbejdstiden, og 3) handlingen ikke er abnorm. Er disse betingelser opfyldt sker der identifikation mellem arbejdsgiver og arbejdstager²⁰. Indenfor forsikringsretten er udgangspunktet til enhver tid, at der ikke kan ske identifikation mellem sikrede og tredjemand. Undtagelsen til dette udgangspunkt er, at der kan ske identifikation mellem arbejdsgiveren og arbejdstageren, hvis arbejdstageren har et sådant ansvar, at denne skal påse, at sikkerheden på arbejdspladsen opfylder de betingelser, som stilles af forsikrings-selskabet. Kun hvis der er pålagt en medarbejder et sådant ansvar kan der ske identifikation mellem denne og arbejdsgiver²¹.

3.3.5. Lempelseskategorierne

Kategorierne for lempelse er indenfor erstatningsretten og forsikringsretten de samme. Dette betyder, at på trods af, at et barn²² forårsager tab ved at handle uagtsomt eller forsætligt, vil kravet som opstår grundet denne uagtsomhed/forsætlighed være lempelsesberettiget. Det

²⁰ Eyben, 2007, s. 117-118.

²¹ Jønsson, 2012, s. 357-358.

²² Et barn i forsikringsretlig forstand er børn under 14 år imens et barn i erstatningsretlig forstand er børn under 15 år.

samme gælder hvis den, der begik handlingen er plaget af sindssygdom, åndssvaghed, forbigående sindsforvirring eller lignende tilstande og som følge af den pågældende tilstand har manglet evnen til at handle fornuftsmæssigt.

Forsikringsretten adskiller sig dog fra erstatningsretten ved, at FAL § 19 stk. 1, 1 led anfører, at denne er en absolut fritagelse til udgangspunktet om, at sikrede ikke får udbetalt erstatning fra forsikringsselskabet, i det omfang denne har haft forsæt til skaden. Dette betyder, at hvis man opfylder beviskravene i FAL § 19 vil det være forsikringsselskabet, som skal bære tabet for den skade, der er sket. I modsætningen til dette udgangspunkt indenfor forsikringsretten gælder det indenfor erstatningsretten, at der kan ske lempelse af det erstatningsansvar man har pådraget sig, hvis man opfylder de betingelser, der er anført i EAL § 24a og b. Disse bestemmelser er lempelsesbestemmelser, hvor man går ind og vurderer den enkeltes økonomiske forhold (herunder må der ikke foreligge forsikring fra hverken skadevolder eller skadelidtes side, da en lempelse i så fald ikke vil komme på tale) og sociale status. Der vil herefter ske lempelse af erstatningsgrundlaget, i det omfang domstolen finder det rimeligt²³.

²³ Dette kan udledes ved direkte at læse bestemmelserne i hhv. EAL § 24a og b og FAL § 19 stk. 2.

4. Simpel uagtsomhed

4.1. Den objektive målestok²⁴

Indenfor erstatningsretten gælder det, at domspraksis ved vurdering af skadevolderens handlemåde tager udgangspunkt i, om den handlemåde eller unkladelse der pådømmes, afviger fra en adfærdsmåde der er anerkendt som værende normal ved udøvelsen af handlingen. Dette anerkendte adfærdsmønster kan formes igennem love, forskrifter, sædvaner eller retspraksis. Det, at der kan ske påvirkning fra sædvaner kan f.eks. ses i dommen U2001.2330V, hvor det faktum at det var sædvanligt, at folk i byen krydsede togbanen for at slå genvej, medførte at det påvirkede den objektive målestok således, at sikredes krydsning af togbanen ikke fandtes at være groft uagtsomt på trods af, at dette reelt stred mod offentligretlige sikkerhedsforskrifter.

Man er gået fra den gamle rent objektive målestok ”bonus pater familias”. Der skete en ændring af denne målestok, fordi denne objektive målestok var for perfekt. Det var ikke muligt for nogen, at leve op til de krav som bonus pater familias-figuren dannede og derfor skete der en udskiftning af begrebet, således at målestokken i dag er en helt anden. Forskellen mellem den nye og den gamle målestok er, at der ved vurdering efter målestokken bonus pater skete en granskning af skadevolders psykiske beredskab, imens der med den nye målestok er fokus på at bedømme/vurdere den handling eller unkladelse, som skadevolder har udøvet.

4.2. FAL § 20, 1 pkt.²⁵

Udgangspunktet efter FAL § 20, 1 pkt. er, at sikrede ikke skal bære ansvaret for fremkaldelse af en forsikringsbegivenhed ved simpel uagtsomhed. Dette er en ufravigelig regel, som betyder, at det i sådanne tilfælde er forsikringsselskabet, der skal bære tabet for den skade, der er sket og udbetale fuld forsikringssum til sikrede. Selvom dette udgangspunkt er ufravigeligt, er der alligevel to muligheder for, at forsikringsselskabet kan tilbageholde hele eller dele af forsikringssummen. Dette er enten igennem aftale om afkortning af forsikringssummen ved simpel uagtsom fremkaldelse af forsikringsbegivenheden, jf. FAL § 20, 2 pkt. eller ved aftale om, at der ikke sker udbetaling af forsikringssummen i de tilfælde,

²⁴ Jønsson, 2012, s. 312-313 og Eyben, 2007, s. 64-66.

²⁵ Jønsson, 2012, s. 330-331

hvor sikrede har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved selvforskyldt beruselse, jf. FAL § 20, 2 pkt.

I modsætning til dette udgangspunkt i forsikringsretten gælder der indenfor erstatningsretten en absolut regel om, at man ikke ifalder erstatningsansvar i det omfang man alene har handlet simpelt uagtsomt.

4.3. Kategorierne for culpa²⁶

Uagtsomhedsvurderingen foretages på baggrund af, hvor meget sikredes handlemåde har adskilt sig fra en anerkendt handlemåde. Ved en culpavurdering kan en handlemåde kategoriseres indenfor et af følgende 4 kategorier: forsæt, grov uagtsomhed, simpel uagtsomhed eller hændelige begivenheder.

Hvis man anses for at have fremkaldt en forsikringsbegivenhed forsætligt, bliver man fuldstændigt afskåret fra erstatning hos forsikringsselskabet, såvel som hvis man som skadelidte har medvirket til skadens indtræden ved forsæt. Ved sikredes eller skadelidtes grove uagtsomhed sker der bortfald af erstatningsgrundlaget, i det omfang sikrede eller skadelidte selv har skyld i erstatningsbegivenhedens indtræden. Kommer sikrede eller skadelidte i stedet til at fremkalde forsikringsbegivenheden eller medvirke til skadens indtræden igennem egen skyld ved simpel uagtsomhed, er udgangspunktet, at forsikringsselskabet eller skadevolder skal betale fuld erstatning til sikrede eller skadelidte. I forsikringsretlig henseende gælder dette dog kun hvis andet ikke er aftalt (hvilket oftest vil være tilfældet). Hertil kommer at der ikke sker nedsættelse af erstatning, i det omfang skaden anses for at være en hændelig begivenhed.

4.4. Simpel uagtsomhed²⁷

Med hensyn til begrebet simpel uagtsomhed kan det fastlægges at handlingen, der er til pådømmelse afviger i nogen grad fra et anerkendt handlemønster, som er fastsat i lov eller med hjemmel i lov. Der er som førnævnt ingen skarp grænse mellem grov uagtsomhed og simpel uagtsomhed, men simpel uagtsomhed må være så lav en grad af uagtsomhed, at den

²⁶ Jønsson, 2012, s. 289, 311 og 330 og Eyben, 2007, s. 64.

²⁷ Jønsson, 2012, s. 331-332

ligger nærmest området for casus (hændelige begivenheder), imens grov uagtsomhed må være en så høj grad af uagtsomhed, at det ligger nærmest til forsæt.

Bevisbyrden for at sikrede/skadevolder har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved forsæt, grov uagtsomhed (eller selvforskyldt beruselse) ligger hos forsikringselskabet. Dog er det skadevolder/sikrede der har ansvaret for at afkræfte formodningen for, at der er handlet med forsæt eller grov uagtsomhed fra hans eller hendes side.

5. Domsanalyse

5.1. AK 65.984

Resumé

Sagen omhandler sikrede, der anvender en lille gasbrænder til at affugte tagpap i forbindelse med reparation af taget på sin ejendom. Da sikredes hus har et halmtag, er sikrede i denne forbindelse meget påpasselig med, at der ikke går ild i stråtaget, ved omhyggeligt at sørge for, at gasbrænderen ikke er i nærheden af halmtaget ved affugtning af tagpappet. Alligevel begynder det at ryge fra taget kort efter affugtningen af tagpappet og sikrede opdager dette og tilkalder brandvæsnet samtidigt med, at han sørger for, at afværge skaden bedst muligt ved at gennemvæde halmtaget med en vandslange. Da sikrede åbenbart ikke igennem sit tiltag har slukket ilden helt, blusser ilden op og fortærer halmtaget, såvel som den gør skade på den øvrige del af ejendommen, inden brandvæsnet når frem og slukker branden.

Anbringender

Forsikringssselskabet (sagsøgte) mener, at afkortningen af erstatningen er retmæssig, da sikrede igennem sin handle måde har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed og derfor ikke har krav på fuld forsikringsudbetaling. Sikrede (sagsøger) kræver fuld udbetaling af brandforsikringssummen, da han ikke er af den mening, at han har handlet groft uagtsomt.

Konklusion

Forsikringsankenævnet mener ikke, at forsikringssselskabet i tilstrækkeligt omfang har bevist, at sikrede fremkaldte forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed. Det anføres, at gasbrænderen alene har været anvendt imod pappet i kort tid og der derfor ikke er det fornødne grundlag til at fastslå, at sikrede igennem affugtningen havde fremkaldt forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed.

Kendelsesanalyse

Det kan som udgangspunkt påpeges, at sikrede har handlet uagtsomt, da sikrede har udført et stykke arbejde, som han ikke har et indgående specialkendskab til, selv om han har udført arbejdet flere gange i privat regi. Han burde have ladet en sagkyndig udføre arbejdet, da han ikke har den fornødne videnskabelige baggrund og derfor mangler kendskab til de påkrævede sikkerhedsforanstaltninger, der skal være truffet inden arbejdets udførelse.

Ankenævnet kommer frem til, at der ikke er beviser nok for sikredes grove uagtsomhed. Dette bunder i, at det på ingen måde kan be- eller afkræftes hvorvidt sikredes handlemåde var så uagtsom, at han burde fratages erstatning for huset. Udfaldet kan delvist skyldes manglen på muligheder for at fremføre vidneudsagn og mundtlige beviser udover, hvad sikrede egentligt selv anfører i forsikringsansøgningen. Hertil kommer, at der ikke forelægges nogen brandteknisk undersøgelse, men alene anføres, hvad brandmændene mente var grunden til branden. Sidstnævnte tages der meget højde for, da ankenævnets fokus som førnævnt er på de objektivt konstaterbare beviser og ikke på de subjektive beviser såsom sikredes vidneudsagn.

En pointe, det anses for relevant at påpege i denne sag er, at sikrede egentligt ikke er bekendt med taglægning i forbindelse med det erhverv han udfører. Han anfører, at han alene har prøvet det i privat regi nogle gange, men ellers ikke er specialiseret indenfor feltet som færdiguddannet tømrer. Hertil kan man bemærke, at det tilsyneladende af domstolen alene tillægges en strengere culpavurdering i både forsikringsretlig og erstatningsretlig forstand, hvis det arbejde man laver i privat regi, fuldstændigt svarer til det arbejde man laver i erhvervsmæssig henseende og man derfor har indgående kendskab til arbejdet og dets tilhørende sikkerhedsforskrifter, jf. også sagen FED2008.13. Er dette omvendt ikke tilfældet, vil vurderingen bare være en subjektiv (forsikringsretlig) eller objektiv (erstatningsretlig) vurdering af, om vedkommende har handlet uagtsomt i forhold til det niveau af viden som sikrede besidder.

Det, at sikrede havde modtaget bødeforlæg for overtrædelse af brandlovgivningen, har ikke betydning for kendelsens udfald, da en bøde i strafferetlig henseende ikke tillægges særlig vægt i forbindelse med vurdering af sikredes handlemåde i civilretlig forstand²⁸. En fældende dom i strafferetlig henseende ville rigtigt nok blive tillagt særlig vægt i civilretlig henseende, men da der i denne sag kun er givet en bøde, er der ikke yderligere tillagt bøden vægt i bedømmelsen. Hertil kommer, at rigtigt mange som tildeles en sådan bøde bare accepterer at betale, for ikke at skulle ind i en retssag om bøden.

5.2. FED2008.13

Resumé

²⁸ For yderligere om dette henvises der til afsnit 2.

Sagen handler om skadevolder, der er mekaniker og arbejder på sin mors bil. Som en del af arbejdet har skadevolder med en vinkelsliber været i gang med at fjerne rust fra bilens bagende. Anvendelsen af vinkelsliberen (som spreder gnister) medfører, at der går ild i nogle plasticslanger, der fører direkte ned i benzintanken på bilens bagende. Dette medfører, at der går ild i garagen. Skadevolder søger at slukke branden med de tilstedeværende pulverslukkere i garagen, men begge slukkere virker ikke på skadestidspunktet og branden bliver derfor slukket af brandvæsnet ved deres ankomst på ulykkesstedet.

Anbringender

Brandforsikringsselskabet (sagsøger) fremfører påstanden, at skadevolder skal erstatte det fulde beløb som forsikringsselskabet har udbetalt til skadevolders forældre i forbindelse med branden. Skadevolder (sagsøgte) kræver frifindelse. Hovedintervenient (skadevolders ansvarsforsikringsselskab) kræver frifindelse for udbetaling af skadevolders ansvarsforsikringssum, da de mener, at han udførte erhvervmæssig virksomhed ved reparation af hans mors bil og, at skaden derfor ikke er omfattet af forsikringen.

Konklusion

Domstolen konkluderer, at skadevolder har handlet groft uagtsomt ved, at han som uddannet mekaniker ikke har sørget for, at træffe de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger inden han gik i gang med at anvende et brandrisikoforøgende værktøj såsom en vinkelsliber. Herudover fastslår domstolen i forbindelse med hovedintervenientens påstand, at skadevolder ikke har udført erhvervmæssig virksomhed og derfor frifindes ansvarsforsikringsselskabet ikke for udbetaling af forsikringssummen på skadevolders vegne.

Domsanalyse

I afgørelsen lægges der vægt på, at skadevolder er færdiguddannet mekaniker, og at han arbejder indenfor dette hverv til hverdag, samt at skadevolder på trods af dette ikke har foretaget de fornødne sikkerhedsforanstaltninger, der er påkrævet før påbegyndelse af arbejdet med vinkelsliberen. Der tages ved vurderingen af sagen udgangspunkt i den viden som skadevolder som mekaniker burde have i forbindelse med udøvelsen af sit professionelle hverv i personligt regi og han pålægges med andre ord professionsansvar. At der pålægges skadevolder professionsansvar kan konkluderes på baggrunden af, at der i dommens konklusion lægges primært vægt på skønsmandens udtalelser om mekanikerbranchen, herunder hvad skadevolder som mekaniker bør vide ved anvendelse af et

brandrisikoforøgende værktøj. I dommen bliver skønsmanden pålagt at redegøre for bl.a., hvilke regler mekanikere skal kende i forhold til sikkerhed og hvilke sikkerhedsforanstaltninger man som mekaniker bør vide, at man skal træffe inden anvendelse af et brandrisikoforøgende værktøj. Hertil kommer, at Landsretten begrundet udfaldet med, at skadevolder ikke kan bevise, at han havde foretaget de relevante sikkerhedsforanstaltninger for plasticslangerne inden arbejdets påbegyndelse.

Et af momenter, der specielt tillægges vægt er, at skadevolder som mekaniker ikke kontrollerer om brandslukkerne virker inden han påbegynder anvendelsen af vinkelsliberen. Det er normal viden indenfor mekanikerbranchen, at der kan gå ild i bilen i forbindelse med anvendelse af brandrisikoforøgende værktøjer såsom vinkelslibere og skadevolder bør derfor sikre sig, at brandslukkerne er i nærheden og virker optimalt inden arbejdet påbegyndes. Dette har specielt haft afgørende betydning i dommen U2004.166H, hvor skadevolder tillige var pålagt professionsansvar (dog i erhvervsmæssig henseende) og hvor skadevolder kun havde handlet simpelt uagtsomt, da han ikke havde handlet på anden måde end enhver anden mekaniker ville have handlet. Han havde desuden haft en brandslukker ved hånden, som han anvendte, da der gik ild i rustbeskyttelsen i forbindelse med, at han svejsede bilen, hvilket også viser, at han var forberedt på risikoen for brand.

I modsætning til den nævnte sag U2004.166H har skadevolder i denne sag ikke handlet i overensstemmelse med, hvad der er normal praksis indenfor mekanikerbranchen. Skønsmanden udtaler, at det er normalt, at man indenfor mekanikerbranchen dækker plasticrørene til og fjerner de rør, der kommer i vejen for arbejdet, så man ikke risikerer at skære dem over. Dette har skadevolder ikke sikret sig imod, før han påbegynder arbejdet. Hertil kommer, at skadevolder ikke har garderet sig imod risikoen for brandskade ved at sikre, at brandslukkerne virker og ligger indenfor rækkevidde, før arbejdet påbegyndes.

I sagen tildeles skadevolder en bøde for at overtræde brandlovgivningen. Denne bøde tillægges ikke yderligere vægt i domstolens bedømmelse af skadevolders uagtsomhed. Som førnævnt er det kun fældende domme, der tillægges høj vægt i bevismæssig henseende, og en bøde på 1000 kr. bliver således ikke yderligere inddraget i domstolens vurdering af skadevolders uagtsomhed.

5.3. Sammenholdelse af AK65.984 og FED2008.13

Ligheder

Kendelsen AK65.984 og dommen FED2008.13 ligner på mange punkter hinanden. I begge domme er det private personers handlinger, der er til bedømmelse hos domstolen eller ankenævnet og de har begge udført opgaver som overordnet set ligger indenfor deres erhvervsmæssige felt. Begge har ikke overholdt de respektive retsområders krævede sikkerhedsforanstaltninger, og begge overtrædelser medfører, at der udbryder brand på hhv. sikredes egen ejendom og skadevolders mors ejendom.

Forskelle

Den erstatningsretlige culpavurdering der foretages af domstolen i FED2008.13 er ret streng, da der egentligt pålægges skadevolder professionsansvar, selvom han har handlet i personligt regi. I dommen kan forsikringsgesellschaften bevise direkte igennem tagne billeder fra ulykkesstedet, at skadevolder ikke har fulgt de sikkerhedsforanstaltninger, som er påkrævet før man anvender et risikoforøgende værktøj. Hertil kommer, at skadevolder selv indrømmer, at han ikke har overholdt sikkerhedsforanstaltningerne i forbindelse med reparation af bilen.

I modsætning til denne strenge objektive vurdering kommer man i den forsikringsretlige ankenævnskendelse AK65.984 frem til, at der ikke er beviser for, at sikrede har handlet groft uagtsomt, da sikrede alene har holdt gasbrænderen mod taget i et kort øjeblik med henblik på at affugte tagpappet, og dette med en afstand på ca. 1,20m til stråtaget. Selvom der i konklusionen ikke er meget at fortolke på, kan man alligevel konkludere på baggrund af den anvendte ordlyd, at ankenævnet i vurderingen lægger primært vægt på sikredes videnskabelige baggrund såvel som den handling sikrede udøver i den omtvistede sag. Der sker ikke en vurdering af sikredes handlemåde i forhold til, hvordan en anden sagkyndig indenfor faget ville have handlet på tidspunktet for ulykken. Herudover bemærkes det i modsætning til skadevolder i FED2008.13, at sikrede i AK65.984 godt nok er udlært tømrer, men at han ikke har speciale indenfor taglægningsfeltet. Det kan derfor ikke forventes, at han på samme måde som en med speciale indenfor taglægning, kender sikkerhedsforanstaltningsreglerne, da han jo netop ikke er sagkyndig.

Konklusion

Det kan på baggrund af de to foretagne vurderinger af henholdsvis skadevolder og sikrede konstateres, at der er en forskel i vurderingerne. Hvor der i den erstatningsretlige culpavurdering i FED2008.13 er fokus på, om skadevolder har handlet i overensstemmelse med, hvordan enhver anden mekaniker ville have handlet i den pågældende situation (herunder hvilke sikkerhedsforskrifter han ville have fulgt), er der i den forsikringsretlige culpavurdering i AK65.984 fokus på de individuelle subjektive omstændigheder, der foreligger i sagen og sikredes handlemåde vurderes ikke efter, om vedkommendes adfærd adskiller sig i større eller mindre grad fra en i praksis fastlagt målestok.

Beviser

Bevismæssigt kan det udledes fra konklusionen i FED2008.13, at der af domstolen er lagt primær vægt på den sagkyndiges udtalelser om, hvad der er normalt indenfor mekanikerbranchen mens der i AK65.984 ikke fremlægges nogle objektive beviser udover en politirapport (kun subjektive beviser som er udtalelser fra forsikringsselskabet og sikrede).

Manglen på beviser kan skyldes, at forsikringsselskabet og sikrede ikke på samme måde kan fremføre subjektive beviser, såsom vidner, overfor forsikringsankenævnet, som man kan i sager, der forelægges domstolene. Denne mangel på fremførelse af subjektive beviser medfører også, at sikrede og forsikringsselskabet ikke igennem øvrige subjektive beviser kan understøtte og sandsynliggøre deres egen forklaring på hændelsesforløbet, hvilket bevirker, at disse subjektive beviser i sig selv tillægges ringe betydning i culpavurderingen foretaget hos forsikringsankenævnet. Det er derfor alene objektive beviser, der tillægges stor vægt i forbindelse med ankenævnets vurdering af sagens omstændigheder.

5.4. FED2004.1855

Resumé

Sikrede har op af sin ejendoms husmur brændt en trærod af, da han ikke kunne fjerne den ved maskinkraft. På dagen hvor afbrændingen sker har sikrede taget fri fra arbejde for at observere afbrændingen. Afbrændingen bliver succesfuld, men som følge af de lagte gløder opad træroden går der ild i træroden, hvilket medfører at der opstår en brand. Sikrede når at slukke branden med sin haveslange inden der sker skade på ejendommen. Dagen efter blusser ilden dog op igen og griber fat i ejendommens tag, hvorved branden forårsager store skader på sikredes ejendom. Som følge af dette har forsikringsselskabet i erstatningsudbetalingen

fratrullet 40% af erstatningen med henvisning til sikredes grove uagtsomhed i forbindelse med afbrændingen.

Anbringender

Sikrede (sagsøger) kræver, at forsikringsselskabet dækker det fulde tab han har haft i forbindelse med, at hans ejendom brænder ned og kræver derfor de sidste 40%, der er fratrukket erstatningen udbetalt af forsikringsselskabet. Forsikringsselskabet (sagsøgte) påstår frifindelse og mener, at sikrede ved at afbrænde træroden tæt op af huset, har handlet groft uagtsomt og et nedslag i udbetalingen af erstatningen på 40% må anses for passende.

Konklusion

I dommen ræsonnerer Vestre Landsret sig frem til, at sikrede ikke har handlet på en måde, der er så uagtsom, at den må være strafværdig og der konkluderes derfor, at sikrede skal have udbetalt fuld forsikringssum fra forsikringsselskabet. Konklusionen begrundes med, at sikrede ved afbrændingen har holdt øje med forløbet og sørget for at slukke branden, da den første gang opstår. Herudover har det i sikredes øjne set ud som om branden har været slukket helt, selvom den dagen efter blusser op og forårsager skade på ejendommen. Sikrede har derfor ikke fremkaldt forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed.

Domsanalyse

Indledende kan det fastslås, at sikrede uden tvivl har handlet uagtsomt. Dette kan udledes direkte af domstolens udtalelser, men også af det faktum, at en afbrænding af en trærod op af husmuren med et tag, der er af brandbart materiale indebærer en utrolig indlysende fare for skade selv for en privatperson, der ikke kender synderligt meget til brandsikkerhed. Så der er ingen tvivl om, at sikrede i hvert fald har handlet simpelt uagtsomt.

Herudover anses det for relevant at anføre, at der i Landsretten er dissens (2 mod 1). En af de 3 dommere mener, at den handling som sikrede havde foretaget indebar en så indlysende fare for skade, at skaden er forvoldt ved grov uagtsomhed og, at den anvendte afværgeforanstaltninger til slukning af branden ikke ændrer ved, at han har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed. Dette mindsker dommens præjudikatværdi.

I domstolens begrundelse lægges der vægt på det faktum, at sikrede ved afbrændingen har haft slukningsudstyr klar, hvis der skulle opstå brand, og at han ved afbrænding af roden har

taget fri fra arbejde, således, at han kunne holde øje med forløbet og sikre sig, at afbrændingen ikke ville forårsage skade på andet end træroden. Desuden havde sikredes ægtefælle efter afbrændingen været oppe på loftet for at kontrollere om det hele var i orden. Herudover lægges der også vægt på det forhold, at sikrede ikke er lægmand. Igennem domstolens prioritering af disse detaljer ses, at der er stor vægt på, at den indlysende fare for skade er reduceret ved, at sikrede er opmærksom på at have relevant slukningsudstyr klar. På dette punkt kan man sige, at sikredes agtsomhed har opvejet for noget af den uagtsomhed han havde udvist ved at brænde træroden op af huset. At der kan ske en sådan opvejning kan også udledes af dommen U2004.166H.

Det fremgår af dommen, at der blev rejst en straffesag imod sikrede. Da han dog blev frifundet for at have handlet groft uagtsomt, har dommen ikke nogen speciel vægt i domstolens bedømmelse af sikredes uagtsomhed. Det erindres, at beviskravet i straffesager er væsentligt højere end i civile retlige sager og frifindelsen tillægges derfor ikke nogen særlig vægt i domstolens bedømmelse af sikredes uagtsomhed.

I begrundelsen lægger flertallet af landsretsdommerne det til grund for deres vurdering, at skønsmanden mener, at det for sikredes øjne tilsyneladende har set ud som om, at han helt havde slukket branden, selvom den dagen efter var blusset op og derved havde forårsaget skade på ejendommen. Sikrede havde derfor været i god tro omkring slukningen og havde i vid udstrækning gjort hvad der kunne forventes af ham, selvom hans handlemåde indebar en ret stor risiko for skade. Der lægges derfor som udgangspunkt ikke kun afgørende vægt på sikredes afværgeforanstaltninger ved afbrændingen, men også hans gode tro i forbindelse med slukningen af den første brand.

Det er relevant at nævne, at dommens rigtighed kan bekræftes af en lignende dom AK51.334, hvor det ligeledes konstateres, at sikrede ikke skal straffes for fremkaldelse af forsikringsbegivenheden. Så selvom dommen er forholdsvist ualmindelig er der alligevel en dom, der på mange måder er identisk med denne, hvor ankenævnet kommer frem til, at forsikringsselskabet ikke var berettiget til at afkorte erstatningen. Dette må bekræfte rigtigheden af dommens udfald og fastslå at det ikke "bare" var en ualmindelig dom.

5.5. FED2013.9

Resumé

Sagen handler om skadevolder, der i forbindelse med en fest vil hjælpe værtinden med at tænde op i en udendørs pejls. Han tager derfor fat i en nærliggende dunk med benzin og hælder indholdet udover pejsen i troen om, at dunkens indhold er en form for tændvæske. Da dette sker, går der ild i benzinen og efterfølgende i skadevolders arm og han bliver herved så forskrækket, at han smider dunken fra sig, hvorved benzinen sprøjter op af ejendommens mur og ilden spreder sig til ejendommen. Brandvæsnet bliver efterfølgende tilkaldt og de får slukket branden.

Anbringender

Brandforsikringselskabet (sagsøger) kræver, at skadevolder betaler en sum på 2.136.244,44 kr. til forsikringselskabet, da han har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed. Skadevolder (sagsøgte) kræver frifindelse subsidiært mod betaling af et mindre beløb.

Konklusion

Domstolen konkluderer, at der på trods af, at skadevolder tilsyneladende ikke er vidende om dunkens specifikke indehold på gerningstidspunktet, har foreligget en så nærliggende fare for skade ved hans handlemåde, at han må vurderes til, at have handlet groft uagtsomt. Denne konklusion udledes på baggrund af, at skadevolder har haft en formodning om, at indholdet i dunken er brandbart og derved burde vide, at hans handlemåde indebærer en indlysende fare for skade.

Domsanalyse

Det bør som det første nævnes, at der ikke er enighed om dommens udfald mellem Byretten og Landsretten. I Byretten konkluderes det, at skadevolders handlemåde ikke indebærer en så indlysende fare for skade, da han ikke på gerningstidspunktet er vidende om, at væsken han hælder på pejsen er benzin. I Landsretten kommer man frem til modsatte resultat. Denne uoverensstemmelse skyldes, at Byretten i sin konklusion netop lægger stor vægt på, at skadevolder havde et fornuftigt formål med sin handlemåde og ikke havde åben omgang med ild uden at have en god begrundelse for dette. Herudover bemærker retten også, at skadevolder tilsyneladende ikke vidste, at han havde med benzin at gøre. Til dette bemærkes,

at selvom formålet med omgangen med åben ild er en del af culpavurderingen, skal der ske en samlet vurdering af skadevolders handlemåde, herunder om denne handlemåde har afvejet i større eller mindre grad fra, hvordan enhver anden fornuftig tænkende person ville have handlet i den pågældende situation. I en sådan vurdering må det tillægges stor betydning, at skadevolder alligevel havde formodning om, at det var en eller anden form for brandbar væske og derfor var i ond tro om farligheden af hans handlemåde, selvom han måske ikke vidste, at der specifikt var benzin han hældte på pejsen.

I culpavurderingen tillægger domstolen det afgørende vægt, om skadevolder vidste eller burde vide, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade. Hertil tillægges det yderligere vægt, om skadevolder har handlet som en fornuftig person. Der er intet skærpet ansvar som ved professionelle, men alene et krav om, at skadevolder har handlet fornuftigt i forhold til den almene viden han besidder. Og da han ikke har handlet fornuftigt i forhold til den almene viden han besidder, bliver han vurderet til at have handlet groft uagtsomt.

I sagen påberåbes det yderligere, at skadevolder på handlingstidspunktet kun var 16 år og i dag arbejder som ufaglært kok. Den vurdering der foretages af domstolen, skal ske på baggrund af om skadevolder, sin alder taget i betragtning, burde vide, at det er farligt at hælde brandbar væske på en udendørs pejs. I dette tilfælde må det anses for værende almen viden for en dreng på 16 år, at det er farligt at hælde brandbar væske på en udendørs pejs. Alderen er på ingen måde en undskyldning, og det skal bemærkes, at skadevolder på ingen måde er et barn, men efter den erstatningsretlige vurdering er en ung mand.

5.6. Sammenholdelse af FED2004.1855 og FED2013.9

Ligheder

Disse to domme er relevante at sammenholde, da sikrede og skadevolder igennem deres handlemåde fremkalder en indlysende fare for skade. Sikrede og skadevolder er begge privatpersoner, der handler uagtsomt og begge deres handlemåde medfører brandskade på hhv. sikredes egen ejendom og skadevolders værtindes ejendom.

Forskelle

I dommen FED2004.1855H kommer domstolen frem til, at sikrede alene har handlet simpelt uagtsomt. I vurderingen tillægges det vægt, at sikrede har fremkaldt begivenheden ved

betydelig uagtsomhed, men at denne uagtsomhed bliver opvejet af, at sikrede sørger for at have redningsforanstaltninger til stede, hvis der skulle udbryde brand, samt at han havde taget fri for arbejde for at overvåge afbrændingsprocessen.

I modsætning til denne dom er der dommen FED2013.9, hvor domstolen ved afgørelsen lægger vægt på, hvad en almindelig 16-årig person burde vide i forbindelse med omgang med brandfarlige væsker. Det tillægges derfor afgørende betydning, at en 16-årig med rimelighed kan forventes at vide, at det udgør en indlysende fare for skade, hvis man hælder en brandfarlig væske på en udendørs pejs. Det fastlægges, at det ikke er nødvendigt, at skadevolder er vidende om, at han hælder benzin på pejsen, da han i sit vidneudsagn indrømmer, at han formodede, at væsken var en form for brandbar væske. Han er derfor i ond tro om farligheden af den handling han udøver på trods af, at han ikke er vidende om væskens specifikke karakter.

Igen kan det bekræftes, at der tydeligvis er en vurderingsforskel i den forsikringsretlige praksis og den erstatningsretlige praksis for culpavurderinger. Hvor domstolen i FED2004.1855H har fokus på sikredes handlemåde i forhold til de subjektive sagsomstændigheder der forelægges, er der i FED2013.9 fokus på, om skadevolders handlemåde har adskilt sig i større eller mindre grad fra den objektivt fastsatte målestok indenfor erstatningsretten, herunder om han har handlet, som enhver anden fornuftig person ville have handlet i selvsamme situation.

Specielt kan det bemærkes i forhold til den forsikringsretlige vurdering, at det er mere sandsynligt, at sikrede var blevet dømt til at have handlet groft uagtsomt efter en erstatningsretlig vurdering af samme forhold. Dette kan fastslås, da der netop lægges specielt vægt på de individuelle omstændigheder der foreligger i den pågældende sag, hvor sikrede på trods af at han fremkaldte forsikringsbegivenheden ved en rimelig høj grad af uagtsomhed (dette anføres af domstolen direkte i konklusionen), opvejer denne stærke uagtsomhed ved, at han havde vandslagen klar, hvis der skulle opstå brand, såvel som han overvågede afbrændingen af træroden. Vurderingen er altså klart subjektiv i forhold til en erstatningsretlig vurdering, hvor der ville have været lagt primært vægt på, hvorvidt sikredes handlemåde adskiller sig i større eller mindre grad fra en anerkendt handlemåde. Det kan desuden ikke anses for at være normalt, at en fornuftig person beslutter sig for at brænde en trærod op af huset. Derfor må han efter den objektive erstatningsretlige vurdering have

handlet på en måde, der adskiller sig så meget fra, hvordan enhver anden fornuftig person ville have handlet i samme situation, at han må blive vurderet til, at have handlet groft uagtsomt efter en erstatningsretlig culpavurdering.

Det fremgår således, at den forsikringsretlige overgang mellem simpel og grov uagtsomhed er senere end den erstatningsretlige overgang. Det ses også, at denne dom er et eksempel på en af de få domme, hvor man efter den erstatningsretlig culpavurdering som domstolene foretager sig, er kommet frem til et andet resultat end den oprindelige forsikringsretlige culpavurdering, der egentligt er blevet foretaget af domstolen.

Beviser

I dommen FED2013.9 tillægges det af retten primært bevismæssig betydning, at skadevolder i sit vidneudsagn indrømmer, at han formodede, at det var tændvæske han hældte på den udendørs pejs. I sagen FED2004.1855H tillægges skønsmandens udtalelser stor betydning såvel som sikredes eget udsagn om, hvad der skete tillægges vægt i afgørelsen.

5.7. AK80.868

Resumé

Kendelsen omhandler en brand, der opstår i sikredes sommerhus. Selskabet anerkender deres dækningspligt, men fratrækker 20% af forsikringssummen med henvisning til, at sikrede ved grov uagtsomhed har fremkaldt forsikringsbegivenheden. Branden fremkaldes ved, at sikrede har lagt sin jakke til tørre nær brændeovnen, hvilket medfører, at der går ild i jakken, og branden spreder sig til resten af ejendommen. Branden medfører yderligere, at noget opbevaret fyrværkeri i sommerhusets stue antændes og sikrede herved bliver vækket. Sikrede sørger for at lukke døren ind til stuen og kravler ud af vinduet, hvorefter han tilkalder hjælp og får kontaktet brandvæsnet, der slukker branden.

Anbringender

Forsikringsselskabet (sagsøgte) mener, at sikrede har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed. Sikrede (sagsøger) mener, at forsikringsselskabet skal anerkende, at han ikke fremkaldt forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed, og han derfor skal have de resterende 20% af erstatningen udbetalt.

Konklusion

Nævnet mener, at brandårsagen må være jakken på tørrestativet, men finder ikke, at sikrede har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved grov uagtsomhed. Det anføres yderligere i konklusionen, at det faktum, at der har ligget fyrværkeri i stuen ikke ændrer på vurderingen.

Kendelsesanalyse

Sikrede har uden tvivl handlet uagtsomt, da man som ejer af en brændeovn bør vide, at tøj, der sættes til tørre for tæt på brændeovnen kan antænde og medføre brand. Uagtsomheden kan dog ikke siges at have karakter af grov uagtsomhed, da det må anses for forholdsvist normalt, at man sætter tøj til tørre foran en brændeovn. Hertil kommer, at forsikringsselskabet ikke kan fremlægge beviser for, at der ikke var modvægt på den anden side af tørrestativet, men alene kan konstatere, at jakken har været for tæt på brændeovnen og at dette har medført, at der gik ild i jakken og dernæst i ejendommen. Alene det faktum, at jakken var for tæt på brændeovnen er ikke en omstændighed, der i sig selv kan betegnes som groft uagtsomt.

I konklusionen i kendelsen anføres det direkte, at der tillægges den brandtekniske rapport afgørende vægt ved afsigelse af konklusionen i kendelsen. Det kan derfor igen konkluderes, at ankenævnet i deres afgørelse tillægger objektive beviser afgørende betydning, hvorimod subjektive bevismetoder tillægges begrænset vægt. Hertil kommer, at en brandteknisk rapport tilsyneladende har høj bevismæssig vægt i forbindelse med brandsager hos forsikringsankenævnet.

I dommen modtager sikrede et bødeforlæg på 3000 kr., men dette har ingen betydning i den forsikringsretlige culpavurdering. Herudover påberåber forsikringsselskabet sig, at sikrede havde fyrværkeri i stuen, hvilket skulle være et skærpende forhold efter forsikringsselskabets mening. I kendelsen tillægges det overhovedet ingen betydning. Dette giver også god mening, da en evt. ulovlig opbevaring af fyrværkeri skal afgøres igennem en straffesag og ikke i civilretligt regi.

5.8. U2001.614H

Resumé

Sagen handler om skadevolder, der anvender en varmluftkanon til at opvarme hans varebil, der står parkeret midt i en lade som han har lejet. Den anvendte varmluftkanon er ikke hans egen, men er en han havde lånt fra udlejeren af laden. Han sætter varmluftkanonen ca. 2-3 meter foran varebilen, der står i midten af laden, og starter varmluftkanonen. I denne forbindelse spreder varmekanonen gnister og disse gnister sætter ild til nogle halmballer, der opbevares bag bilen i laden. Dette medfører, at 500ton halm brænder op og der går i den forbindelse ligeledes ild i laden. Skadevolder prøver, at begrænse skaden ved at hente en pulversluggeren, men da han ikke kan få den fri kontakter han brandvæsnet, som efterfølgende får ilden slukket.

Anbringender

Brandforsikringsselskabet (sagsøgeren) påstår, at skadevolder skal betale 1.161.560 kr. til denne. Skadevolder (sagsøgte) kræver frifindelse, da han ikke mener, at han har handlet groft uagtsomt.

Konklusion

Det anføres i konklusionen, at det ikke kan anses for kendt af almindelige brugere, at der er en risiko for, at en varmluftkanon spreder gnister og dermed kan sætte ild til noget. I konklusionen anføres det, at der på trods af skadevolders tilsidesættelse af offentligretlige forskrifter, ikke har foreligget en så indlysende fare for skade, at skadevolder har handlet groft uagtsomt.

Domsanalyse

I dommen tillægges det af domstolen afgørende vægt, at politiassistent Ole Rønnest forklarer, at en almindelig bruger ikke kan forventes at vide, at en varmluftkanon spreder gnister ved brug. Hertil anføres det i dommen, at der i vejledningen til varmluftkanonen ikke er anført nogle advarsler om gnister og, at der på billedet er anført en varmluftkanon stående få meter fra henholdsvis en stald og en busmotor. Dette giver brugeren et billede af, at det ikke skulle være noget problem ved at placere varmluftkanonen, som den var placeret af skadevolder.

Det anføres, at skadevolder før sagens behandling i Højesteret havde modtaget en bøde for overtrædelse af straffelovens § 182 for uagtsom brandstiftelse. Igen bemærkes den sparsomme vægt af bødeforlægget, da der i Landsretsdommens begrundelse af dommens udfald specifikt anføres, at det vedtagne bødeforlæg ingen betydning har for sagens afgørelse.

Yderligere bemærkes det, at forsikringsselskabet påstår, at skadevolder på handlingstidspunktet handlede i sit erhvervsmæssige regi ved anvendelse af varmluftkanonen. Dette mener Landsretten ikke er tilfældet og der fremføres ikke overfor Højesteret noget lignende anbringende. Derfor kan det fastslås, at skadevolder ikke handlede som erhvervsdrivende ved anvendelse af varmluftkanonen, hvilket også gør, at denne dom er relevant som en del af denne analyse.

I dommen tillægges det således afgørende betydning, om skadevolder burde have vidst, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade. Igen er det en objektiv vurdering af, om skadevolders handlemåde adskiller sig i større eller mindre grad fra en anerkendt handlemåde. Da en almindelig ikke-kyndig bruger ikke kan vide at en varmluftkanon spreder gnister, har skadevolders handlemåde ikke indebåret en så indlysende fare for skade, at hans handlemåde kan anses for at være grov uagtsom.

5.9. Sammenholdelse af AK80.868 og U2001.614H

Ligheder

Kendelsen AK80.868 og dommen U2001.614H handler begge om personer, der handler i privat regi og, som begge bliver frifundet fra anklagen for at have handlet groft uagtsomt. Branden skyldes i begge tilfælde strålevarme fra hhv. en brændeovn og en varmluftkanon, og branden medfører, at hhv. sikredes egen ejendom og skadevolders lejede lade brænder ned.

Forskelle

I ankenævnskendelsen AK80.868 vurderes det, om det faktum, at sikrede havde efterladt sin jakke på et tørrestativ nær brændeovnen udgjorde en indlysende fare for skade. Ankenævnskendelsen er i sin afgørelse ikke særligt begrundende, men henviser til den brandtekniske rapport, der anfører, at den primære grund til branden var jakken, og ankenævnet udleder på baggrund af dette, at det ikke kan anses for groft uagtsomt, at sætte jakken til tørre for tæt på brændeovnen²⁹. Kendelsens sparsomme begrundelse i sagens

²⁹ Dette ses specielt ved, at fyrværkeriet som var i stuen nævnes til ikke at have betydning for kendelsens udfald, da en sådan vægt lagt på fyrværkeriet i stuen kunne gøre dommen for særegnet og dermed reducere dommens præjudikatværdi

detaljer er grundet i, at kendelsen er principiel³⁰ og, at en konklusion, der er stærkt begrundet i sagens detaljer vil reducere kendelsens præjudikatværdi.

I dommen U2001.614H er vurderingen baseret på, at skadevolder ikke kunne vide, at anvendelse af en varmeluftkanon kunne medføre, at der gik ild i halmballerne, der blev opbevaret i laden. Det er derfor en objektiv vurdering af, om skadevolders adfærd adskiller sig i større eller mindre grad fra en anerkendt handlemåde.

Det må konkluderes, at de to domme adskiller sig fra hinanden ved, at den forsikringsretlige vurdering der foretages i kendelsen AK80.868 er en subjektiv helhedsvurdering af sikrede, imens der i dommen U2001.614H sker en sammenligning af skadevolders handlemåde med den i erstatningsretten fastsatte målestok. Fremgangsmåden for vurderingen af sikredes eller skadevolders handlemåde adskiller sig derfor fra hinanden.

Bevis

I sagen AK80.868 er der bevismæssigt lagt stor vægt på den brandtekniske rapport, imens der i dommen U2001.614H er lagt afgørende vægt på kriminalassistentens udsagn i retten. Ved en sammenligning af hvad der bevismæssigt tillægges betydning kan det igen konkluderes, at der er en praksis for, at der ved domstolene lægges stor vægt på vidneudsagn (og øvrige subjektive beviser), imens der i ankenævnet i høj grad kun er lagt vægt på objektive beviser såsom brandtekniske rapporter. Dette er en afgørende forskel for de to instanser, der har direkte betydning for sagens udfald.

5.10. AK83.978

Resumé

Sagen handler om sikrede, der ved anvendelse af en vinkelsliber er kommet til at antænde noget papir og andet brændbart materiale, der lå på gulvet i ejendommen, hvorved der opstod brandskade på ejendommen i mindre omfang. Med henvisning til sikredes grove uagtsomhed, har forsikrings-selskabet efterfølgende ved erstatningsudbetalingen foretaget en afkorting i erstatningsudbetalingen på 25% (som efter sagens indbringelse for ankenævnet blev reduceret til 10%).

³⁰ At kendelsen er principiel vides fordi kendelsen på forsikringsankenævnets hjemmeside er anført som en principiel kendelse.

Anbringender

Sikrede (sagsøger) påstår, at forsikringsselskabet skal udbetale den fulde erstatningssum til dækning af skaden. Forsikringsselskabet (sagsøgte) mener ikke at de skal udbetale den fulde forsikringssum, da sikrede efter deres mening har handlet groft uagtsomt.

Konklusion

Nævnets flertal bemærker, at branden kunne have været undgået ved, at der ikke lå papir rundt om stedet hvor vinkelsliberen blev anvendt, men det fandtes ikke, at en undladelse af dette har indebåret en så indlysende fare, at sikrede har handlet groft uagtsomt.

Kendelsesanalyse

Det bemærkes, at der er dissens ved ankenævnet. At dette er tilfældet vidner om, at sagens udfald er et grænsetilfælde. Herudover betyder en dissens også, at kendelsens præjudikatværdi reduceres.

Det er tilsyneladende ikke anført i forsikringsbetingelserne, at sikrede skal handle på en bestemt måde ved brand, eller at han skal træffe nogle bestemte sikkerhedsforanstaltninger når han arbejder med brandrisikoforøgende værktøjer såsom en vinkelsliber. Forsikringsselskabet påberåber, at sikrede burde være vidende om, at der er nogle sikkerhedsforanstaltninger, der skal træffes, før man påbegynder anvendelse af brandrisikoforøgende værktøjer. Men som sikredes advokat også anfører, er det forsikringsselskabet, der har pligt til at sørge for, at det hele står i forsikringsbetingelserne eller i policen. Forsikringsselskabet kan ikke pålægge sikrede nogle skærpede sikkerhedsforholdsregler, som ikke er anført i de udleverede forsikringsbetingelser eller i policen, da det er forsikringsselskabets ansvar at sikre, at alt om sikkerhedsforanstaltninger står i aftalen.

I dommen nævnes det af sikredes advokat, at sikrede på handlingstidspunktet havde en pulverslucker ved hånden, såvel som at der ikke lå brændbart materiale i nærheden af arbejdsstedet. Dette blev efterfølgende mundtligt bekræftet af en politibetjent, der efter ulykken var til stede på ulykkesstedet. Det må bemærkes, at i en sag som denne (ved ankenævnet) har en mundtlig bekræftelse fra en politibetjent ingen vægt, da det er en sag, der afgøres på skrift og mundtlige vidneudsagn derfor ikke kan fremlægges. Hertil kan det

nævnes, at der ved brandundersøgelse lå forkullede papirrester og andre brandbare materiale på gulvet under og udenom arnestedet. De objektive beviser (dvs. den brandtekniske rapport) viser, at der lå forkullede rester af papir ved røgdykkernes ankomst og da en rapport om årsagen til brand vejer forholdsvist tungt som bevis, må udgangspunktet være, at sikrede havde haft brandbart materiale lagt under og langs arnestedet.

Kendelsen illustrerer forskellen mellem den forsikringsretlige og erstatningsretlige culpavurdering. Ved en erstatningsretlig culpavurdering ville man i sine betragtninger alene have tillagt det betydning, at en almindelig person med sikredes vidensniveau burde have indset, at anvendelse af en vinkelsliber i nærheden af kasser med papirer og andet brandbart materiale indebar en indlysende fare for skade. Vurderingsgrundlaget havde derfor været et helt andet end det grundlag, der sker vurdering på baggrund af i ankenævnskendelsen. Hertil kommer, at ankenævnet tillægger forsikringsselskabets fejl afgørende betydning, da det er tydeligt, at sikrede alene dømmes til at have handlet simpelt uagtsomt, da forsikringsselskabet ikke kan bevise, at han har overtrådt en aftalt sikkerhedsforanstaltning. Der er med andre ord bevismangel.

Det kan af kendelsen yderligere fastslås, at en overtrædelse af en sikkerhedsforanstaltning har skærpende virkning i forhold til culpavurderingen. Dermed kan det også fastslås, at den primære grund til, at sikrede i denne kendelse alene dømmes til at have handlet simpelt uagtsomt er, at sikrede ikke have overtrådt nogle sikkerhedsforanstaltninger påbudt af forsikringsselskabet. Herved kan det konkluderes, at sikredes overtrædelse af sikkerhedsforanstaltninger, der er påbudt i forsikringsbetingelserne har skærpende virkning på afgørelsen og disse har dermed forholdsvist stor betydning for vurdering af, om sikrede har handlet simpelt eller groft uagtsomt. Foreligger der ikke påbudte sikkerhedsforanstaltninger i policen eller forsikringsbetingelserne, kan sådanne sikkerhedsforanstaltninger ikke tillægges skærpende virkning, da det er forsikringsselskabets pligt at anføre i forsikringsbetingelserne, hvorledes sikrede skal handle i bestemte faresituationer med henblik på at afværge faren for skade eller undgå yderligere skade. Derved er det bare en helhedsvurdering af de øvrige forelagte omstændigheder, der foretages hos ankenævnet.

5.11. AK50.450

Resumé

Dommen omhandler sikrede, der i forbindelse med optænding af sit fyr ser en plasticpose, angiveligt med aviser, som han smider ind i fyret og tænder op. Han går efterfølgende ud for at opfylde sine øvrige forpligtelser, hvorefter han hører et brag og finder ud af, at hans ejendom brænder. Ved en senere brandteknisk undersøgelse finder man ud af, at årsagen til branden er, at en ud af flere spraydåser er eksploderet i fyret og efterfølgende er ramt ind i en spand løg, der havde været placeret i fyrrummet. Herefter har branden spredt sig fra denne spand til resten af ejendommen.

Anbringende

Forsikringsselskabet (sagsøgte) mener, at sikrede igennem sin handlemåde har handlet groft uagtsomt ved ikke at kontrollere posens indhold, før han smed det hele ind i fyret og de mener derfor ikke, at sikrede skal have udbetalt fuld erstatning for den brandskade, der er sket. Sikrede (sagsøger) anerkender, at hans handlemåde er uagtsom, men ikke i et sådant omfang, at forsikringsselskabet bør have lov til at nedsætte erstatningen med 20%.

Konklusion

Nævnet kommer frem til, at sikredes handlemåde har indebåret en så indlysende fare for den indtrådte skade, at den pågældende afkortning fra forsikringsselskabets side var berettiget. Sikrede burde have kontrolleret posens indhold inden han smed den ind i fyret, da det ikke er ham selv, der har fyldt den pågældende pose.

Kendelsesanalyse

Det anføres af forsikringsselskabet, at sikrede havde modtaget en bøde for at overtræde brandlovgivningen. Det bør i den forbindelse endnu engang bemærkes, at en bøde givet i strafferetlig henseende har lille bevismæssig værdi i forhold til en fældende dom og det ses derfor i dommen, at forsikringsankenævnet ikke har lagt vægt på den modtagne bøde ved vurderingen af sikredes uagtsomhed.

Sikrede anses for at have handlet groft uagtsomt, da han ikke kontrollerer posens indhold, inden han smider den ind i fyret, selvom det ikke er ham selv der har fyldt posen. Det fremgår af den brandtekniske undersøgelse, at der er fundet 7 spraydåser, 3 tuber creme og en

glasflaske udover avispapirrester fra posen. 7 spraydåser og en glasflaske fylder ikke bare en del i en pose, men vejer vægtmæssigt også en del mere, end aviser. Så udover, at det er uagtsonomt, at man ikke er 100% sikker på, hvad det er man smider ind i fyret, må det konkluderes, at det virker ret usandsynligt, at sikrede ikke havde nogen som helst anelse om, at plasticposen indeholdte andet end bare aviser. Ikke nok med, at tungere genstande har en tendens til at lægge sig i bunden af en pose, men de vil også være fremtrædende i plasticposen og dermed synliggøres gennem posen. Derfor burde sikrede have været mere påpasselig med, hvad han smed ind i sit fyr.

Det skal bemærkes, at ankenævnet i den pågældende sag mener, at skaden er påregnelig. Dette kan bekræftes, da det må fastslås, at 7 spraydåser smidt ind i et fyr øger sandsynligheden for, at en af spraydåserne eksploderer og herved forårsager skade. Dog må det anses for at være på grænsen til påregneligt, at spraydåsen netop rammer direkte ind i en spand med løg og ilden derfra spreder sig. Ilden ville jo dog nok alligevel have spredt sig, da spraydåsen formentlig havde ramt den anden væg i fyrrummet og efterfølgende var faldet ned på gulvet, hvilket i sig selv ville medføre brand, hvis gulvet var lavet af brandbart materiale.

Bevismæssigt nævnes det ikke, hvad der egentligt lægges vægt på af ankenævnet, men det må antages, at det specielt er den brandtekniske rapport, der har betydning for udfaldet kombineret med sikredes manglende kommentarer til den brandtekniske rapport, hvilket også bekræfter sikredes høje grad af uagtsonomhed. Igen kan det anføres, at det er de objektive beviser, der har afgørende betydning for ankenævnets afgørelser.

5.12. Sammenholdelse af AK50.450 og AK83.978

Ligheder

Kendelserne ligner på flere punkter hinanden. Begge sager er forsikringsretlige kendelser hvoraf begge de implicerede ”sikrede” egentligt har handlet uagtsonomt. Dog fastlægges det, at sikrede i kendelsen AK50.450 har handlet groft uagtsonomt, imens det i kendelsen AK83.978 fastlægges af ankenævnet, at sikrede alene har handlet simpelt uagtsonomt.

Forskelle

I kendelsen AK83.978 har sikrede alene handlet simpelt uagtsonomt og ankenævnet finder det af afgørende betydning, at sikrede tilsyneladende ikke yderligere har tænkt over, at der lå

brandbart materiale under arnestedet, da han påbegyndte arbejdet. Sikrede anses i dommen for at have handlet i overensstemmelse med hans viden som ikke-kyndig bruger af en vinkelsliber og derfor har hans handlemåde ikke indebåret en så indlysende fare for skade, at det kan give anledning til at afkorte erstatningen. Det tillægges tilsyneladende også stor betydning, at sikrede ikke ved sin handlemåde har overtrådt nogen sikkerhedsforanstaltninger fremsat af forsikringsselskabet. Vurderingen der foretages af sikredes handlemåde, er en subjektiv vurdering, hvorved der specielt tages hensyn til sikredes manglende kundskab om vinkelsliberen. Der sker ikke en sammenholdelse af sikredes handlemåde med en objektiv målestok som det ville være tilfældet indenfor erstatningsretten. Der sker alene en vurdering af sikrede i de omstændigheder, der er foreliggende i den pågældende sag.

I kendelsen AK50.450 tillægges det afgørende vægt, at sikrede smed en pose med ukendt indhold ind i fyret. Vurderingen, der foretages af sikredes handlemåde i sagen AK50.450 er en subjektiv vurdering, hvor der foretages en vurdering af, hvordan sikrede har handlet, i forhold til den fornuft han besidder. Herved vurderes det, at sikrede burde vide, at man ikke blot smider en pose, der angiveligt indeholder aviser ind i fyret uden først at kontrollere indholdet nærmere. Hertil kommer, at sikrede burde have vidst, at hans handlemåde var groft uagtsomt, da 7 spraydåser og andre kosmetiske dåser med indhold både fylder en del, såvel som de vejer en del. Derfor måtte sikrede have været bevist om, at det ikke kun var aviser han smed ind i fyret.

Beviser

Igen ses det, at der er forskel på, hvordan ankenævnet og domstolen lægger fokus i forhold til de frembragte beviser. Hos ankenævnet tillægges det primært betydning, at der foreligger objektive beviser. I sagen AK83.978 har forsikringsselskabet ikke mulighed for at fremlægge objektive beviser for sikredes overtrædelse af forsikringsbetingelserne om sikkerhedsforanstaltninger, da der ikke er nogle foranstaltninger anført i forsikringsbetingelserne. Dette medfører derfor, at forsikringsselskabet pålægges, at udbetale den fulde forsikringssum. I kendelsen AK50.450 tillægges den fremlagte brandtekniske rapport afgørende vægt ved ankenævnets vurdering af, om sikrede har handlet groft uagtsomt eller ej.

5.13. Ankenævnskendelser vs. domme

I forhold til den ovenstående analyse er det relevant kort at diskutere, hvordan ankenævnets kendelser adskiller sig fra domstolssystemets domme, da dette kan være en usikkerhedsfaktor i forhold til den udfærdigede analyse af praksis.

Som nævnt i analysen af mange af de ovenstående ankenævnskendelser, tillægger ankenævnet specielt objektive beviser betydning ved deres afgørelse af, om sikrede har handlet simpelt eller groft uagtsomt. Dette er primært tilfældet, fordi det er en skriftlig instans og der derfor ikke er mulighed for at fremlægge subjektive beviser³¹. Denne mangel på fremlæggelse af subjektive beviser kan medføre, at der er en del relevant bevisførelse fra forsikringsselskabets side, der ikke kan anvendes og derfor udelukkes. Dette kan forvrænge culpavurdering, da der ikke foreligger et fuldstændigt grundlag for at udøve vurderingen, men der alene er en delvis bevisfremlæggelse at basere afgørelsen på. At dette forekommer ses bl.a. i kendelsen AK83.978, der må betegnes som et grænsetilfælde, hvilket også understreges af, at der i kendelsen er dissens og, at udfaldet skyldes, at sikrede reelt ikke havde overtrådt nogle sikkerhedsforanstaltninger (der mangler dermed beviser fra forsikringsselskabets side).

Herudover kan nogle subjektive bevisers afvisning medføre, at forsikringsselskabet ikke har fremlagt beviser nok for sikredes grove uagtsomhed hvilket medfører at sikrede derfor skal have udbetalt fuld forsikringssum fra forsikringsselskabet. Det kan altså have direkte betydning for den afsagte kendelse, at der sker udelukkelse af subjektive beviser.

³¹ Hertil kommer bl.a. sagkyndige udtalelser, vidner, ekspertvidner mm

6. Diskussion

Det ses i praksis, at der skete en indførelse af kriteriet ”*en så indlysende fare*” som første gang blev anvendt i den erstatningsretlige praksis i dommen U1995.737. Det vil i det følgende afsnit blive diskuteret, hvorvidt der alene har været tale om en udskiftning af terminologi, eller om der reelt er sket en ændring i den culpavurdering, der foretages i den erstatningsretlige og forsikringsretlige praksis efter begrebets indførelse.

6.1. Terminologien ”*en så indlysende fare*”

Praksis tyder på, at der ved indførelsen af terminologien ”*en så indlysende fare*” er sket en ændring i domstolenes og ankenævnets praksis for vurdering af culpa indenfor erstatningsretten og forsikringsretten. Der er tilsyneladende sket en objektivisering af culpavurderingen, således at der ved vurdering af sikredes grove uagtsomhed eller forsæt er fokus på, om sikredes/skadevolders handlemåde indebærer en indlysende fare for skade. Objektiviseringen af culpavurderingen igennem indførelsen af terminologien ”*en så indlysende fare*” har medført, at det er blevet nemmere at konstatere, hvilke kriterier domstolen tillægger betydning ved vurdering af, om man har handlet simpelt eller groft uagtsomt³².

Udover objektiviseringen af culpavurderingen har den nye terminologi tilsyneladende også medført en strengere praksis for vurdering af culpa indenfor hhv. forsikringsretten og erstatningsretten. Denne strengere praksis bliver bekræftet i kommentarerne i U1995B.191, hvor det fastslås, at domstolene lagde sig fast på terminologien ”*en så indlysende fare for den indtrådte skade*” fordi man igennem denne formulering vil opnå, at det ikke er et krav, at skadevolder skal have indset skadens indtræden som en mulig følge af handlemåden (bevidst uagtsomhed)³³.

Ved indførelsen af terminologien ”*en så indlysende fare*” er der i det væsentligste sket en konkretisering og dermed er indsat en retningslinje for, hvordan domstolene skal vurdere, hvorvidt der foreligger strafværdig uagtsomhed eller ej. Terminologien er derfor et vejledende kriterium for domstolenes og ankenævnets vurdering af, om sikrede eller skadevolder har handlet simpelt eller groft uagtsomt. Det ses, at kriteriet ”*en så indlysende*

³² Kjærgaard, 2001, s. 59

³³ Nørgaard, 1995, s. 3, 2. spalte

fare” ikke kun er indført i erstatningsretten, men også i forsikringsretten, hvilket peger imod et forsøg på ensretning, således at kriteriet danner en retningslinje for culpavurderingen, der foretages på de respektive retsområder af domstolen og forsikringsankenævnet. Dermed er det ikke sagt, at vurderingen vil være ens, da lovområderne såvel som sagernes individuelle omstændigheder er forskellige og vurderingen foretages i den individuelle sag; en strafvurdering i en forsikrings sag vil altså ikke nødvendigvis være den samme i en lignende erstatningssag.

Kriteriet gør det nemmere for domstolen, at foretage en culpavurdering, da det må anses for nemmere at fastslå, hvorvidt sikrede har handlet så uagtsomt, at handlemåden må siges at indebære en så indlysende fare for skade, end det er at vurdere om sikrede har handlet simpelt eller groft uagtsomt (eller forsætligt). Ved brugen af ordet ”så” i kriteriet ”en så indlysende fare” peger dette imod en antydning af, at der skal være en særlig høj risiko for skade ved sikredes eller skadevolders handlemåde, selvom sikrede eller skadevolder ikke har indset denne risiko for skade³⁴. Herudover er det ikke kun den objektive risiko for skade, der har betydning, men også handlemåden dvs. om sikrede eller skadelidte har handlet dadelværdigt.

6.2. Overvejelse af kriterieopstilling for indlysende fare (grov uagtsomhed)

1) Den objektive målestok - erstatningsret

Den første betingelse, der kan opstilles og som alene er gældende for vurderingen af erstatningsretlige sager, må være, at skadevolders handlemåde ikke må have adskilt sig i væsentlig grad fra den objektivt fastlagte målestok, som skadevolder måles efter. At denne betingelse skal være opfyldt i erstatningsretlige sager giver sig selv, da denne objektive målestok er en grundlæggende del af den erstatningsretlige vurdering.

Igennem analyse af de valgte domme kan det udledes, at denne objektive standard tilpasses den enkelte skadevolder, således, at der bl.a. tages hensyn til, om skadevolder igennem sin erhvervsmæssige baggrund burde have vidst, at der forelå en indlysende fare for skade, jf. FED2008.13 eller om skadevolder på anden vis havde en specialviden, der kunne gøre, at skadevolder burde have indset, at der forelå en indlysende fare for skade. Yderligere tages hensyn til eventuelle sædvaner i omegnen eller branchesædvaner. Besidder skadevolder ikke en sådan specialviden, er udgangspunktet som førnævnt, om skadevolder har handlet i

³⁴ Kjærgaard, 2001, s. 4

overensstemmelse med sin sunde fornuft, jf. FED2013.9. Den objektive målestok påvirkes af, hvad der i den pågældende situation må anses som værende en acceptabel handlemåde, i forhold til den videnskabelige baggrund som skadevolder har.

2) En specielt indlysende fare for skade – erstatningsret og forsikringsret

Den anden betingelse, der må antages at være fælles for både forsikringsretlige og erstatningsretlige sager er, at den fremlagte situation skal indebære en specielt indlysende fare for skade. Dette følger af terminologien "*en så indlysende fare for skade*", hvor indsættelsen af ordet "så" i sætningen tyder på, at situationen ikke bare skal være en almindelig situation, der udvikler sig og medfører skade, men at hele situationen skal være specielt risikofyldt³⁵. Herved udelukkes hverdagssituationer, der ikke har indebåret en større risiko for skade, jf. bl.a. kendelsen AK80.868.

Sandsynligheden for, at skaden indtræder skal også være høj. Den skal være så overvejende høj, at en agtsom person som minimum burde have vidst, at handlemåden indebærer en stor risiko for skade. Man må kunne ræsonnere, at risikoen for skadens indtræden skal være minimum 50%, men den vil dog oftest være meget højere grundet betingelsen om, at risikoen for faren skal være indlysende. Selvom skadesrisikoen i den fremlagte situation skal være høj, er det ikke en betingelse, at sikrede eller skadevolder konkret skal have indset muligheden for, at netop en helt bestemt skade vil indtræde, men bare at risikoen for skade er høj.

3) Handlingen skal være dadelværdig – erstatningsret og forsikringsret

Den tredje betingelse, der også må antages at gælde både for erstatningsretlige og forsikringsretlige afgørelser er, at sikrede eller skadevolder skal kunne bebrejdes for den fremkaldte forsikringsbegivenhed. Der skal være en eller anden grad af skyld hos sikrede eller skadevolder, der kan udløse ansvaret, da sikrede eller skadevolder ellers ikke kan anses for at have handlet uagtsomt. At dette er en betingelse for grov uagtsomhed giver sig selv, da det anses for en grundlæggende betingelse for at kunne pålægges ansvar.

Om handlingen er dadelværdig afgøres efter en objektiv målestok eller en subjektiv vurdering alt efter hvilket retsområde dommen tilhører. Er dommen en erstatningsretlig afgørelse, er

³⁵ Kjærgaard, 2001, s. 40.

vurderingen af dadelværdighed afgjort af, om skadevolder har handlet, som enhver anden fornuftig person med skadevolders vidensniveau ville have handlet i selvsamme situation. Er dommen en forsikringsretlig afgørelse, er vurderingen afgjort af en subjektiv helhedsvurdering af, om sikrede vidste eller havde forudsætningerne for at vide, at handlemåden kunne bebrejdes denne. Men overordnet set kan det konstateres, at vurderingen af hvorvidt der foreligger dadelværdig adfærd fra sikredes eller skadevolders side afhænger af, hvor stor tankeløshed sikrede eller skadevolder har handlet med³⁶.

4) Man vidste eller burde vide – erstatningsret og forsikringsret

Det må antages at gælde både for den erstatningsretlige og forsikringsretlige culpavurdering, at sikrede eller skadevolder enten vidste eller burde have vidst, at deres handlemåde indebar en indlysende fare for skade.

I forhold til vurdering af, hvad sikrede eller skadevolder ”burde vide” anlægges der i den erstatningsretlige vurdering en objektiv forståelse af, hvad skadevolder burde vide. Herved er det igen en objektiv målestok for, hvad en almindelige fornuftig person med skadevolders vidensniveau burde have vidst, da skadevolder udførte den handling, som fremkaldte forsikringsbegivenheden. I modsætningen til denne objektive vurdering er det indenfor forsikringsretlig praksis tilsyneladende en meget lempeligere vurdering af sikredes ”burde-viden”, der opereres med. Herved tillægges det afgørende betydning, om sikrede besidder specialviden, som gør, at han burde have kendt den indlysende fare for skade. Har sikrede ikke et sådant specialkendskab til den indlysende fare for skade, er det meget svært at blive vurderet til at have handlet groft uagtsomt, medmindre sikrede har handlet så indlysende uagtsomt, at sikrede burde have indset, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade. Herved ses, at det er sværere at blive omfattet af kriteriet om ”burde-viden” i den forsikringsretlige vurdering i forhold til den erstatningsretlige vurdering af culpa.

6.3. Opstilling af kriterier for ”en så indlysende fare”

De nedenfor opstillede betingelser er en hypotese, der i dette afsnit vil blive testet igennem de analyserede domme med henblik på, at vurdere, om disse betingelser kan være retningslinjer for, om der foreligger en så indlysende fare for skade, at skadevolders eller sikredes handlemåde skal straffes. Der vil først ske en analyse af de erstatningsretlige domme og

³⁶ Kjærgaard, 2001, s. 50

dernæst en analyse af de forsikringsretlige domme, hvorefter disse analyser vil afsluttes med en samlet diskussion af om hypotesen passer eller ej.

6.3.1. Erstatningsretlig praksis

Betingelser

Igennem den erstatningsretlige praksis syntes der, at være opstillet nogle uskrevne betingelser for hvornår der foreligger en indlysende fare for skade og skadevolder dermed har handlet groft uagtsomt. Betingelserne er følgende; 1) skadevolders handlemåde skal adskille sig i væsentlig grad fra en anerkendt handlemåde, 2) den omtvistede situation indebærer en specielt indlysende fare for skade (herved menes, at skadesrisikoen må anses for at være højere i omstridte situation end i andre situationer), 3) skadevolder skal have handlet dadelværdigt (kan bebrejdes for skadens indtræden) og 4) skadevolder vidste eller burde have vidst, at handlemåden indebar en indlysende fare for skade.

Betingelserne er kumulative og alle 4 betingelser skal derfor være opfyldt for, at der foreligger en så indlysende fare for skade, at skadevolder kan anses for at have handlet groft uagtsomt.

Domsanalyse

FED2008.13

Det kan konstateres, at skadevolders handlemåde ved ikke at træffe sikkerhedsforanstaltninger har adskilt sig i væsentlig grad fra, hvordan enhver anden mekaniker ville have handlet i samme situation. Skadevolder må have indset, at det indebærer en indlysende fare for brand, når man arbejder med et brandrisikoforøgende værktøj, såsom en vinkelsliber, uden at træffe sikkerhedsforanstaltninger, og man ydermere har plasticrør, der går direkte ned i benzintanken. Det, at skadevolder ikke har dækket rørene til med brandfast materiale, må anses som værende en rimelig høj grad af uagtsomhed. Af dommen tyder det på, at skadevolder ikke vidste, at han havde handlet uagtsomt. Som erfaren mekaniker burde han dog vide, at hans handlemåde indebærer en indlysende fare for skade grundet den øgede brandrisiko ved anvendelse af vinkelsliberen.

Derfor kan det konstateres, at 4 ud af 4 betingelser er opfyldt og det erindres, at domstolen i dommen tillige konkluderer, at skadevolder har handlet groft uagtsomt og brandforsikringsselskabet derfor kan kræve regres af ham.

U2001.614H.

I dommen kan det konkluderes, at skadevolders handlemåde ikke i væsentlig grad adskiller sig fra, hvordan enhver anden fornuftig ikke-kyndig bruger ville have handlet i samme situation. Situationen indebærer en indlysende fare for skade, da der kan gå ild i stalden med høj grundet strålevarmen, men det kan ikke konkluderes, at skadevolder har handlet dadelværdigt, da han ikke har handlet i strid med brugsanvisningen til varmluftkanonen. Skadevolder hverken vidste og burde vide, at hans handlemåde indebærer en indlysende fare for skade, da skadevolder som ikke-kyndig bruger af varmekanonen ikke har nogle forudsætninger for at vide, at der er denne risiko.

Herved kan det konkluderes, at kun 1 ud af 4 kriterier for grov uagtsomhed er opfyldt og dette stemmer godt overens med konklusionen i dommen om, at brandforsikrings-selskabet skal bære det fulde tab for den fremkaldte forsikringsbegivenhed.

FED2013.9

I forhold til de opstillede betingelser kan det af denne dom konstateres, at skadevolders handlemåde adskiller sig i væsentlig grad fra, hvordan enhver anden fornuftig person ville have handlet i hans sted. Situationen indebærer en indlysende fare for skade, da det er farligt at hælde brandbar væske på en pejls, og derfor må det konstateres, at skadevolder i høj grad kan bebrejdes for hans tankeløshed. Skadevolder vidste eller burde vide, at hans handlemåde indebærer en ret så indlysende fare for skade.

Herved må det konstateres, at dommen FED2013.9 opfylder alle 4 kriterier for, at der foreligger indlysende fare for skade såvel som, at dommen falder ud til, at skadevolder har handlet groft uagtsomt.

6.3.2. Forsikringsretlig praksis

Betingelser

I forsikringsretlig praksis er vurderingen lidt anderledes end den, der foretages af retten i erstatningsretlige sager. Det må konstateres, at der i udbredt grad anvendes de samme betingelser. Dog udgår et enkelt kriterium således, at der i alt kun er 3 betingelser for, at sikrede har handlet groft uagtsomt. Betingelserne er som følger; 1) Situationen skal indebære en specielt indlysende fare for skade, 2) Sikrede skal have handlet dadelværdigt, 3) Sikrede

vidste, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade eller sikrede har handlet så uagtsomt (efter en samlet vurdering), at sikrede burde have indset, at handlemåden indebar en indlysende fare for skade.

Domsanalyse

AK65.984

I forhold til de anførte betingelser kan der anføres følgende; Situationen som sikrede befinder sig i indebærer ikke en særlig indlysende fare for skade, da han ved arbejde på stråtaget sørger for, at han har en afstand på minimum 1,20 m til stråtaget. Selvom der ikke er truffet sikkerhedsforanstaltninger ved affugtningen af tagpappet, anvendes gasbrænderen imod tagpappet i så kort tid, at det ikke kan anses som værende en indlysende fare for den pågældende skade. Alligevel kan der argumenteres for, at sikrede har handlet dadelværdigt, da han som ikke-specialiseret indenfor feltet slet ikke burde have ordnet taget selv, men have fået en sagkyndig til at udføre arbejdet. Denne betragtning begrundes med, at sikrede som er tømrer burde vide, at han ikke har den fornødne ekspertise til at reparere tagpappet selv. På trods af dette er sikrede dog ikke vidende om, at hans handlemåde indebærer en ret indlysende fare for skade, men dette skyldes netop, at sikrede ikke er sagkyndig. Sikredes handlemåde kan hellere ikke efter en samlet vurdering anses for at være så uagtsom, at han burde have indset, at der forelå en indlysende fare for skade.

Derfor er kun 1 ud af 3 betingelser opfyldt, hvilket stemmer overens med, at ankenævnet konkluderer, at sikrede ikke havde handlet groft uagtsomt i den pågældende ankenævnskendelse.

FED2004.1855

Sikredes handlemåde indebærer en indlysende fare for skade, da der sker afbrænding af træroden så tæt på huset, at der kan gå ild i taget, som er af brændbart materiale. Dog har sikrede ikke handlet dadelværdigt, da han i forbindelse med afbrændingen af træroden holder øje med, om der opstår en brand og efterfølgende overhælder det pågældende sted med vand fra hans vandslange. Sikrede ved ikke, at hans handlemåde indebærer en *så* indlysende fare for skade, da han egentligt tror, at han har slukket branden og gløderne helt, efter at branden første gang blusser op. Sikredes handlemåde kan hellere ikke efter en samlet vurdering anses for at være så uagtsom, at han burde have indset, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade. Dette begrundes med, at sikrede på trods af sin uagtsomme handlemåde også

har foretaget afværgeforanstaltninger og at hans kone har eftersat loftet senere, for at kontrollere om det hele var i orden. Han er derfor i sidste ende i god tro om den indlysende fare for skade, efter at han havde slukket den første brand.

Derfor kan det samlet set konstateres, at 1 af de 3 ovenstående betingelser er opfyldt, hvilket stemmer overens med konklusionen i dommen om, at sikrede ikke anses for at have handlet groft uagtsomt.

AK80.868

I forhold til de tre betingelser som er anført ovenfor, må det konstateres, at situationen sikrede befinder sig i, ikke indebærer en indlysende fare for skade, da det må anses for værende normalt, at man hænger tøj til tørre ved brændeovnen. Sikrede har ikke handlet dadelværdigt, da han ikke er vidende om, at han har hængt jakken for tæt på brændeovnen. Sikrede har efter en samlet vurdering heller ikke handlet så uagtsomt, at han burde have indset, at hans handlemåde indebærer en indlysende fare for skade.

Samlet set kan det derfor konstateres, at 0 ud af 3 betingelser er opfyldt og konklusionen i kendelsen er, at sikrede ikke har handlet groft uagtsomt. At dette er tilfældet i denne dom kan begrundes med, at der slet ikke foreligger en så indlysende fare for skade (som nævnt i afsnit 5.2.). Dette medfører altså, at denne dom falder helt udenfor den vurdering, som foretages i forbindelse med, om der foreligger ”en så indlysende fare for skade”. At dette er tilfældet bekræftes indirekte i dommens omstændigheder, men også i det faktum, at kendelsen ikke nævner terminologien ”en så indlysende fare” overhovedet i modsætningen til de andre medtagne kendelser og domme. I de øvrige domme i analysen har hovedvurderingen i domstolenes culpavurdering været baseret på, hvorvidt betingelserne for om der forelå en indlysende fare for skade har været opfyldt.

AK83.978

I sagen indebærer sikredes handlemåde uden tvivl en indlysende fare for skade. En kombination mellem et risikoforøgende værktøj som en vinkelsliber, der anvendes hvor der ligger brandbart materiale medfører uden tvivl en indlysende fare for skade. Sikrede har handlet dadelværdigt, da enhver person burde vide, at det åbenlyst ikke en god ide, at have papir liggende under et sted, hvor man bruger vinkelslibere. Selvom sikrede tilsyneladende ikke har været vidende om, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade, må det

konstateres, at sikredes handlemåde har været voldsomt uagtsom. Sikrede burde have indset, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade. Sikrede har ikke handlet i overensstemmelse med sin sunde fornuft, da han ikke ryddede lokalet for brandbart materiale, før han påbegyndte arbejdet på trods af, at han tilsyneladende var vidende om, at en vinkelsliber spreder gnister.

Det kan i sagen konstateres, at 3 ud af 3 af de opstillede betingelser er opfyldt og dette stemmer ikke overens med, at der i kendelsen pådømmes forsikrings-selskabet at udbetale fuld forsikringssum til sikrede. Dette skyldes, at der i kendelsen er dissens, så denne sag må anses som værende et grænsetilfælde. Hertil kommer, at udfaldet tilsyneladende skyldes, at sikrede ikke havde overtrådt nogle sikkerhedsforanstaltninger og der dermed ikke var fremlagt bevis nok for, at sikrede havde handlet groft uagtsomt (og at der dermed forelå en indlysende fare for skade).

AK50.450

Sikrede har i sagen handlet på en måde, der indebærer en indlysende fare for skade. Dette skyldes, at sikrede har handlet ret uagtsomt, ved at smide en hel pose ind i fyret uden at kontrollere indholdet nærmere (her taget i betragtning, at spraydåser og cremedåser fylder en del i en pose med aviser). Det må derfor på baggrund af denne betragtning konstateres, at sikrede må anses for, at have handlet dadelværdigt ved at smide en pose med ukendt indhold ind i fyret. I forhold til om sikrede vidste, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade, kan det fastslås, at der lå så mange andre tungere ting i posen, der blev smidt ind i fyret, at sikrede på enten bevidst eller ubevidst plan må have været i ond tro om, at posen kun indeholdte aviser. Selv hvis han var i god tro har sikrede åbenlyst handlet så uagtsomt, at hans burde have indset, at hans handlemåde indebærer en indlysende fare for skade.

Derfor kan det konstateres, at alle de 3 anførte betingelser er opfyldt og dette stemmer overens med dommens konklusion om, at sikrede har handlet groft uagtsomt i den pågældende sag.

6.3.3. Opsamling

Efter en samlet vurdering kan det fastslås, at de opstillede betingelser for sikredes eller skadevolders grove uagtsomhed som udgangspunkt kan være vejledende for, hvornår sikrede eller skadevolder har handlet groft eller simpelt uagtsomt i hhv. forsikringsretlig og

erstatningsretlig forstand. Dette betyder på ingen måde, at betingelserne er udtømmende, men i de analyserede domme virker betingelserne opfyldende for, hvornår domstolen ser et forhold som værende groft uagtsomt. Betingelserne er alle kumulative som førnævnt, hvilket betyder at alle de opstillede betingelser skal være opfyldt for, at der som udgangspunkt foreligger grov uagtsomhed.

Yderligere må det anføres, at der tilsyneladende er en sammenhæng mellem sikredes eller skadevolders simple uagtsomhed og om en eller flere af de opstillede betingelser er opfyldt. Herved kan der måske udledes en dobbeltvirkning af den opstillede hypotese, der medfører, at sikrede eller skadevolder alene har handlet simpelt uagtsomt hvis en eller flere, men ikke alle de opstillede betingelser for grov uagtsomhed er opfyldt. Er det derimod tilfældet, at ingen af de opstillede betingelser er opfyldt, kan dette i stedet indikere, at sikrede eller skadevolder ikke har handlet uagtsomt overhovedet.

6.4. ”En så indlysende fare” - simpel uagtsomhed vs. grov uagtsomhed

Ved en nærmere analyse af brugen af begrebet ”en så indlysende fare” er der nogle gennemgående træk for domstolen og ankenævnets vurdering af, hvorfor der i de analyserede sager foreligger eller ikke foreligger en så indlysende fare for skade, at sikrede eller skadevolder skal straffes.

6.4.1. Forsikrings- og erstatningsdomme

En af fællesnævnerne for alle de analyserede domme er, at domstolen eller ankenævnet tillægger det stor betydning, om sikrede eller skadevolder har overtrådt en sikkerhedsforanstaltning. Er dette tilfældet, vil dette ofte medføre, at sikrede/skadevolder har handlet groft uagtsomt, jf. dommen FED2008.13, hvor skadevolder ikke havde overholdt sikkerhedsforanstaltningerne for afdækning af bilen inden anvendelse af vinkelsliber, hvorved der opstod brand i værkstedet. Tilsyneladende har det skærpene effekt på culpavurderingen, hvis man har overtrådt en sikkerhedsforskrift, som er aftalt i forsikringsbetingelserne eller forsikringspolice. Samtidigt vil vurderingen være lempelig for sikrede hvis ikke, der mellem denne og forsikringsselskabet er aftalt en sikkerhedsforanstaltning, der skal træffes i en bestemt situation, jf. AK83.978. Dog er det ikke altid tilfældet, at den overtrådte sikkerhedsforanstaltning har afgørende betydning for udfaldet, jf. f.eks. dommen U2001.614H, hvor domstolen kom frem til, at skadevolder alene

havde handlet simpelt uagtsomt, selvom han reelt havde overtrådt en sikkerhedsforanstaltning.

Udover disse momenter tilsiger praksis også, at hvis sikrede eller skadevolders handlemåde medfører en skade, som følge af en handlemåde som før har medført skade, vil dette have skærpende virkning, da sikrede eller skadevolder i så fald burde have vidst, at en gentagelse af den uagtsomme handlemåde indebærer en indlysende fare for skade³⁷.

6.4.2. Erstatningsdommene

I dommen FED2008.13 bliver en privatperson pålagt skærpet culpaansvar, idet der blev pålagt professionsansvar. Når dette sker, er det en betingelse, at man ikke har handlet i direkte uoverensstemmelse med sædvaner indenfor den pågældende branche. Man skal altså have fulgt sædvanerne og handlet som enhver anden professionel i sammen branche ville have gjort. Er dette opfyldt, vil man som udgangspunkt ikke kunne anses for at have handlet groft uagtsomt. Det samme gælder ved almindeligt culpaansvar, hvor man som privatperson skal have handlet nogenlunde i overensstemmelse med hvordan enhver anden fornuftig person ville have handlet i samme situation.

Er skadevolder beruset gælder det, at det ikke i praksis har lempende virkning, men nærmere har skærpende virkning, hvis man under sådanne forhold fremkalder forsikringsbegivenheden, jf. FED2013.9. Det faktum, at man har et fornuftigt formål med den åbne omgang med ild medfører ikke, at vurderingen mildnes, da det er selve skadevolders handlemåde, der er til bedømmelse. Formålet med omgangen med ild er bare en del af kriterierne, der indgår i bedømmelsesgrundlaget i erstatningsansvarssager.

6.4.3. Forsikringsdommene

En af fællesnævnerne i forsikringsdommene er, at sikrede havde sørget for, at der var afværgeforanstaltninger til stede ved udførelse af den pågældende handling, jf. dommen FED2004.1855, hvor sikrede i sagen havde vandslange klar, hvis der skulle udbryde brand. Dette syntes at have ret stor betydning for, om der foreligger en indlysende fare for skade. At der er denne retstilstand kan yderligere bekræftes i ankenævnskendelsen AK65.984, hvor sikrede havde en vandslange klar, hvis der skulle udbryde brand i forbindelse med

³⁷ Eyben 2013, s. 12.

anvendelsen af den lille gasbrænder ved affugtning af tagpappet. Det må det konkluderes, at hvis man har kendskab til den indlysende fare for skade og afværger denne ved brug af redningsforanstaltninger, så har man i en vis grad opvejet for den oprindelige uagtsomhed, der fremkaldte forsikringsbegivenheden.

6.5. Konklusion

6.5.1. Terminologien ”en så indlysende fare for skade”

Det kan konstateres, at der er sket en ændring af, hvordan domstolene kategoriserer en fremkaldt forsikringsbegivenhed som værende fremkaldt ved grov uagtsomhed. Denne ændring består i at vurdere, om handlemåden der fremkaldte forsikringsbegivenheden indebærer en indlysende fare for skade. Denne kategorisering har gjort det nemmere for domstolene at adskille simpel uagtsomhed fra grov uagtsomhed. Denne terminologi er dog alene anvendelig i de tilfælde, hvor sikredes eller skadevolders handlemåde indebærer en indlysende fare for skade. Hvis ikke der foreligger en indlysende fare for skade, men der alligevel er handlet uagtsomt, kan denne terminologi altså ikke anvendes.

6.5.2. De opsatte betingelser

På baggrund af det ovenfor diskuterede kan det også konkluderes, at der syntes at være en sammenhæng mellem opfyldelse af betingelserne opstillet i afsnit 6.3. og hvornår der foreligger en indlysende fare for skade på de respektive retsområder. Hertil kan det overvejes, om der tillige er en sammenhæng mellem, at et sagstilfælde opfylder minimum én af de opstillede kumulative betingelser og, at der er udvist simpel uagtsomhed fra skadevolders/sikredes side.

På baggrund af de opstillede betingelser fremgår også, at forsikringsretten og erstatningsretten tilsyneladende vurderingsmæssigt kun adskiller sig på et enkelt punkt. Nemlig, at praksis ved vurdering af erstatningsretlige sager er en vurdering af skadevolders handlemåde og om den adskiller sig i høj eller mindre grad fra en i erstatningsretten fastlagt objektiv målestok for, hvordan skadevolder burde have handlet. Her adskiller den forsikringsretlig praksis sig ved, at det alene er en helhedsvurdering af sikredes forhold i sagen der vurderes, og sikrede vurderes derfor ikke i forhold til objektive målestokke. Vurderingen er derfor rent subjektiv og tager hensyn til de omstændigheder som sikrede befinder sig i ved den omtvistede situation.

7. Konklusion

Som basis for konklusionen erindres den fremsatte problemformulering.

”I hvilket omfang adskiller den forsikringsretlige praksis for vurdering af simpel uagtsom fremkaldelse af forsikringsbegivenheder sig fra den vurdering, der foretages i erstatningsretlig praksis af simpel uagtsomhed?”

Det kan konstateres, at culpavurderingen i den forsikringsretlige praksis for simpel uagtsomhed adskiller sig på følgende punkter fra culpavurderingen i den erstatningsretlige praksis for simpel uagtsomhed:

Forskel 1: Objektiv eller subjektiv vurdering

Analysen af de opstillede domme viser, at vurderingen som foretages af domstolen hhv. ankenævnet i de analyserede sager adskiller sig fra hinanden. I den erstatningsretlige praksis er der en tendens til, at domstolene tillægger det afgørende betydning, om skadevolder i større eller mindre grad har handlet i overensstemmelse med den objektive målestok, der er fastsat igennem praksis. Denne objektive målestok tilpasses den enkelte person. Har skadevolders handlemåde afvejet sig i væsentlig grad fra denne objektive målestok, findes han som udgangspunkt at have handlet groft uagtsomt.

I den forsikringsretlige praksis for vurdering af sikrede tages udgangspunkt i den situation som sikrede befandt sig i, herunder om sikrede som person burde have vidst, at hans handlemåde indebar en indlysende fare for skade. Der sker ikke en sammenligning af sikrede med en objektiv målestok. Det er i stedet en samlet helhedsvurdering af det pågældende sagstilfælde, der foretages af domstolen eller ankenævnet. Vurderingen er altså meget mere subjektiv, da det ikke kun er handlingen i sig selv, der vurderes, men også om der er øvrige omstændigheder, der kan opveje handlemåden, herunder om sikrede selv havde søgt at afværge faren.

At der er denne forskel i den forsikringsretlige praksis og den erstatningsretlige praksis for vurdering af simpel uagtsomhed kan bekræftes af diskussionen, hvori der jo sker en opstilling af nogle kriterier, som tilsyneladende har betydning for domstolenes vurdering af, om sikrede eller skadevolder har handlet simpelt eller groft uagtsomt. Af de opstillede kriterier fremgår,

at den forsikringsretlige vurdering adskiller sig fra den erstatningsretlige vurdering ved, at kriteriet om at skadevolder skal have handlet i overensstemmelse med den i praksis fastlagte objektive målestok, ikke er opstillet som et kriterium i den forsikringsretlige vurdering af om der foreligger en indlysende fare. Herved må det på baggrund af analysen såvel som diskussionens opstillede kriterier for indlysende fare konkluderes, at der er en forskel i den forsikringsretlige og den erstatningsretlige culpavurdering, der består i, at domstolens bedømmelse i erstatningsretlig praksis er en objektiv vurdering af skadevolders handlemåde, der vurderes i forhold til en i praksis fastlagt målestok, mens vurderingen der foretages i den forsikringsretlige praksis er en subjektiv vurdering herunder en helhedsvurdering af de samlede forelagte omstændigheder.

Forskel 2: Betingelse om ”burde viden”

Af de opstillede betingelser for grov uagtsomhed fremgår det, at det er en betingelse ved erstatningsretlige afgørelser (betingelse 4) og forsikringsretlige afgørelser (betingelse 3), at sikrede eller skadevolder vidste eller burde vide, at handlemåden indebar en indlysende fare for skade. Ved vurdering af hvad sikrede eller skadevolder burde vide, fremkommer der en tendens til, at domstolenes vurdering af sikredes burde-viden i forsikringsretlig praksis bliver mildere end den selvsamme vurdering af skadevolders burde-viden i erstatningsretlig forstand. Herved kan det udledes, at den objektive hhv. subjektive vurdering direkte påvirker en af vurderingsbetingelserne for, om der foreligger en indlysende fare for skade³⁸.

At der er denne forskel i domstolenes vurdering af sikredes ”burde viden” medfører også, at betingelsen om sikredes burde-viden ændres ved forsikringsretlige afgørelser, således at det alene er, hvis sikrede har handlet så uagtsomt, at vedkommende burde have vidst, at handlemåden indebar en indlysende fare for skade, at man kan anse betingelse 3 for forsikringsretlige afgørelser som værende opfyldt, medmindre sikrede aktivt havde viden om den indlysende fare for skade.

³⁸ For yderligere information om, hvad denne forskel i kravene til ”burde-viden” var se afsnit 5.2. betingelse nr. 4.

8. Perspektivering - Culpavurderingen

8.1. Hvad kan resultaterne anvendes til?

De fremkomne resultater kan for det første anvendes til at klarificere, hvorledes vurderingen af simpel uagtsomhed i erstatningsretlig praksis adskiller sig fra vurderingen af simpel uagtsomhed i forsikringsretlig praksis. Dette har indtil nu været et punkt, der har været uklart og denne undersøgelse af praksisforskellen mellem forsikringsret og erstatningsret, kan være et springbræt for en yderligere undersøgelse af, om den forsikringsretlige vurdering af simpel uagtsomhed indenfor andre forsikringsretlige emner adskiller sig på samme måde vurderingsmæssigt fra den erstatningsretlige praksis for vurdering af simpel uagtsomhed.

I diskussionen bliver der opstillet en hypotese om, at visse kriterier skal være opfyldt for, at der foreligger en indlysende fare for skade og sikrede eller skadevolder dermed har handlet groft uagtsomt. Disse opstillede kriterier kan tjene som grundlag for en yderligere undersøgelse af, hvilke kriterier domstolene tillægger vægt ved vurdering af, om sikrede eller skadevolder har handlet simpelt eller groft uagtsomt. Det håbes, at diskussionen kan danne springbræt for en nærmere forståelse af overgangen fra simpel til grov uagtsomhed igennem en analyse af domstolenes praksis for terminologien ”en så indlysende fare”³⁹.

Det at praksis har ændret sig, således at graden af uagtsomhed vurderes efter terminologien ”en så indlysende fare” danner håb om en bedre forståelse af overgangen fra simpel til grov uagtsomhed. Dette er baseret på, at det som førnævnt må være væsentligt nemmere, at opstille retningslinjer for, hvornår en handlemåde har indebåret en indlysende fare for skade frem for alene at vurdere, om der er handlet simpelt eller groft uagtsomt. Det kan håbes, at det i specialet anvendte forsøg på at opstille nogle kriterier for hvornår der foreligger grov uagtsomhed måske på lang sigt kan blive udviklet så meget, at kriterierne aktivt kan anvendes som retningslinje hos domstolene og ankenævnet for hvornår, der foreligger simpel eller grov uagtsomhed.

³⁹ Terminologien ”en så indlysende fare” finder alene anvendelse i sager, hvor der foreligger en indlysende fare for skade som terminologien jo indikerer, så man skal vide, at man ved en analyse af terminologien ”en så indlysende fare” ikke har dækket overgangen fra simpel til grov uagtsomhed i alle tilfælde, men alene i forhold til praksis, hvor der foreligger en indlysende fare for skade.

8.2. *Hvad kan der evt. undersøges?*

Under udarbejdelsen af afhandlingen er jeg løbende stødt på interessante emner, som det kunne være spændende at undersøge nærmere. Bl.a. kunne det være interessant i forhold til betragtning af den bevisbyrdemæssige forskel mellem forsikringsret og erstatningsret at undersøge den bevisbyrdemæssige forskel mellem civilretten og strafferetten. Herved kunne det specielt være spændende at undersøge den strenge bevisbyrde ved ulykkesforsikringer nærmere. Dette med henblik på at klarlægge om denne bevisbyrde stadigvæk er særligt høj i forhold til almindelige skadesforsikringer og tingsforsikringer og efterfølgende sammenligne beviskravene i forsikringsretten og erstatningsretten med strafferetten for at se på, hvordan beviskravene adskiller sig på de tre retsområder.

Endnu et forhold der kunne være spændende at undersøge, er som tidligere nævnt overgangen mellem simpel og grov uagtsomhed i forhold til terminologien ”en så indlysende fare”. Herunder kunne der ske en sammenligning af overgangen mellem simpel og grov uagtsomhed i tilfælde, hvor der ikke foreligger en indlysende fare for skade. En yderligere spændende undersøgelse kan være en undersøgelse af overgangen fra simpel til grov uagtsomhed indenfor strafferetten, og hvilke lovmæssige krav, der indenfor strafferetten kan påvirke, hvorvidt der foreligger simpel eller grov uagtsomhed.

9. English Summary

The purpose of this master thesis is to clarify the difference between the courts case law in torts and the courts case law in insurance. In the legal literature it is assumed that the main difference between the case laws in the two above-mentioned jurisdictions is that the court assess simple negligence differently. This is due to the fact that the transition between gross and simple negligence is reached later in insurance-law than the transition between gross and simple negligence in tort-law. Therefore it is considered relevant to analyze what the difference is between the courts case law when assessing simple negligence in tort-law compared to the case law for assessing simple negligence in insurance-law.

The master thesis will start out with 2 theory sections. The first theory paragraph (section 2) will introduce the main differences that must be found to influence the field of case law in insurance-law and tort-law concerning negligence. The second theory paragraph (section 3) will introduce the subject simple negligence. After these theoretical paragraphs the case-analysis paragraph (section 4) will follow. Each of the cases included in the paragraph will contain a summary of the case, which will be followed by an analysis of that specific case. The analysis has been built up so the Danish courts insurance case law will be compared to the Danish courts torts case law and the comparison will try to sum up what the differences contain in the two legal areas.

After the analysis there will be a discussion (section 5) where the concept “such an obvious danger” will be analyzed in order to specify when the concept is used and what categorizes the use of the concept. Furthermore it will in the discussion be attempted to put up some categories for when the court categorizes a person to have acted grossly negligent. The discussion will be rounded off with a conclusion that will attempt to sum up the points of the discussion. The discussion will be followed by a final conclusion that will sum up the analysis and the discussion and answer the question of what the difference is between the courts insurance case law and the courts torts case law when assessing why only a person has been acting with simple negligence.

10. Præjudikatværdi

AK65.984

Sagen er afgjort i 2005 af forsikringsankenævnet. Sagens handlingsforløb er ikke atypisk, da mange ofte udfører noget arbejde, der ikke er en del af deres erhverv, men som de tror de kan finde ud af. Der er ikke dissens i dommen og konklusionen i dommen er meget kort, men begrundet alligevel udfaldet med, at gasflammen alene var holdt mod pappet i kort tid og det ikke er bevist herigennem, at sikrede har handlet groft uagtsomt. Konklusionen er derfor begrundet i sagens forhold hvilket begrænser dens præjudikatmæssige værdi. Derfor må præjudikatværdien ansættes til at være middel efter en samlet vurdering af sagens omstændigheder.

FED2008.13

Sagen er afgjort i 2008 af Østre Landsret. Sagens handlingsforløb kan ikke anses for at være typisk, da det er unormalt, at en færdiguddannet mekaniker (og dermed en sagkyndig) med kendskab til farligheden ved anvendelse af brandrisikoforøgende værktøjer uden at træffe sikkerhedsforanstaltninger, ikke er omhyggelig med at følge påbudte sikkerhedsforanstaltninger ved anvendelse af en vinkelsliber. I dommens konklusion er udfaldet begrundet i den sagkyndiges svar om, hvad der er normalt indenfor mekanikerbranchen. Herved er dommens konklusion meget begrundet i skadevolderens faglige baggrund, såvel som i de særlige sædvaner der er indenfor mekanikerbranchen, når det kommer til at arbejde med brandrisikoforøgende værktøjer. Der er ikke dissens i landsretsdommen, hvilket må medføre, at dommens præjudikatværdi ved en samlet vurdering af forholdene må ansættes til at være høj.

FED2004.1855

Dommen er afsagt i 2004 af Vestre Landsret. Sagsforløbet i dommen er ret atypisk, da det ikke anses for normalt at brænde en rod af, som er placeret tæt op af huset. Det er derfor en forholdsvis speciel omstændighed, der foreligger i sagen. I dommen foreligger der dissens i Landsretten. Konklusionen i dommen er ret specifik, da der er lagt vægt på det forhold, at sikrede har søgt at slukke branden så godt han kunne, og var i god tro om, at branden reelt var slukket. Efter en samlet vurdering må det kunne fastslås, at dommens præjudikatværdi er lav.

FED2013.9

Dommen er afsagt i 2013 af Østre Landsret. Sagsforløbet er ret detaljeret, men hændelsesforløbet kan ikke anses for at være et atypisk sagsforløb. Det sker forholdsvist ofte, at unge mennesker i beruset tilstand gør nogle ufatteligt dumdristige ting. Der er ikke dissens i Østre Landsret ved afsigelse af dommen, men konklusionen forøger dommens præjudikatværdi, da den er bred og alene konstaterer, at en 16-årig ung mand må vide, at det er farligt at hælde brandbar væske over en udendørs pejs. Ved en samlet vurdering må det derfor konstateres, at dommens præjudikatværdi er høj.

AK80.868

Kendelsen er afsagt i 2012 af forsikringsankenævnet. Forløbet i sagen er forholdsvist typisk, da det må anses for ret ofte, at man placerer sit tørrestativ i nærheden af en varmekilde, med henblik på at tørre tøjet hurtigere. Kendelsen er afsagt uden dissens og dommens konklusion er begrundet i de konkrete omstændigheder, der er anført i sagen. I afgørelsen anføres det ydermere, at det ikke tillægges vægt, at der lå fyrværkeri under bordet i sikredes ejendom. Der er derfor ikke omstændigheder, der kan mindske sagens præjudikatværdi og efter en samlet vurdering må det anføres, at dommens præjudikatværdi er høj.

U2001.614H

Dommen er afsagt i 2001 af Højesteret. Sagens forløb er forholdsvist almindeligt, da det må anses for værende normalt, at man anvender en varmluftkanon til at opvarme bilens motor om vinteren. Dommen er afsagt uden dissens af Højesteret, på trods af at der var dissens i Landsretten. Konklusionen i dommen er dog specifikt begrundet i sagens omstændigheder, da der specielt er lagt vægt på kriminalassistentens afgivne forklaring om, at almindelige forbrugere ikke kunne være vidende om, at varmekanoner spreder gnister ved brug. Da de øvrige forhold i sagen ikke er særligt særegnede, må præjudikatværdien i denne kendelse anses for at være middel.

AK50.450

Kendelsen er fra 2000 og afsagt af forsikringsankenævnet. Sagens forløb er ikke typisk, da det må anses for unormalt, at man smider en hel pose med et ukendt indhold ind i et fyr, uden først at kontrollere indholdet af den pågældende pose (eller smide tingene ind i fyret individuelt fra posen). Der er i kendelsen ikke dissens og konklusionen i kendelsen er kort og stærkt begrundet i sagens omstændigheder. Derfor må præjudikatværdien efter en samlet vurdering ansættes til at være middel.

AK83.978

Kendelsen er afsagt i 2013 af forsikringsankenævnet. Sagens forløb er ikke atypisk, men det er nogle sagsomstændigheder, der sjældent vil forekomme. Det er derfor en forholdsvist specifik sag, hvilket begrænser dens præjudicielle værdi. Hertil kommer, at der i dommen er dissens, hvilket yderligere begrænser dommens præjudicielle værdi. Dommen er afsagt af ankenævnet og dette medfører i sig selv, at dommens præjudikatværdi er lavere i forhold til, hvis dommen var afsagt af en højtstående instans som Højesteret eller Landsretten. Konklusionen i dommen er begrundet i det forhold, at der lå brandbart materiale på gulvet. Men ellers er den ikke yderligere begrundet i sagens øvrige specifikke omstændigheder, hvilket medfører, at dommens præjudikatværdi højnes, da det er et forholdsvist normalt tilfælde, at man som sikrede kunne finde på at efterlade brændbart materiale, selvom man arbejder med værktøjer, der øger risikoen for brandskade. Dermed må det efter en samlet vurdering konstateres, at dommens præjudikatværdi er middel.

11. Litteraturliste

Bøger:

Jønsson, Henning og Lisbeth Kjærgaard, *Dansk forsikringsret, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2012.*

Eyben, Bo Von, Lærebog i erstatningsret, *Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2007.*

Domme:

Erstatningsret:

FED2008.13

FED2013.9

U2001.614H

Forsikringsret:

FED2004.1855

U2004.993H

Kendelser:

AK50.450

AK65.984

AK83.978

Artikler:

Eyben, Bo Von, 2013, Begrebet grov uagtsomhed på forskellige retsområder.

News, Nielsen Nørager, 2012 – findes på linket www.nnlaw.dk/file.asp?id=596.

Kjærgaard, Lisbeth, 2001, Grov uagtsomhed – et typebegreb.

Wiisbye, Michael S., 1993, Grov uagtsomhed i forsikringsretlig forstand (U.1993B.83)

Nørgaard, Jørgen, 1995, UfR 1995 s. 737 – Højesterets dom af 22. Juni 1995 (U1996B.191)

11.1. Anvendte forkortelser

FAL – Forsikringsaftaleloven

EAL – Erstatningsansvarsloven

FED – Forsikrings- og erstatningsretlig domssamling